महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ
हिशेब व हिशेब तपासणी अहवाल

सन २०१७-१८

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ मुंबई

हिशेब

व

हिशेब तपासणी अहवाल

आर्थिक वर्ष

२०१७ - १८

महाराष्ट्र वाहतूक भवन, डॉ. आनंदराव नायर मार्ग,
मुंबई सेंट्रल, मुंबई - ४०० ००८.

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ मुंबई

अनुक्रमणिका

अनु. क्र.	विषय	पान क्रमांक
१.	नफा तोटा पत्रक आर्थिक वर्ष २०१७-१८	२ ते ११
२.	ताळेबंद दिनांक ३१ मार्च २०१८	१२ ते १५
३.	अनुसूची "अ" मूळ किंमती वरील स्थिर भांडवली खर्चाचे विवरण पत्र	१६ ते १७
४.	अनुसूची "ब" भाग भांडवलाचा तपशील	१८
५.	अनुसूची "ब - १" व्याजरहित भांडवली अंशदानाचा तपशील	१८
६.	अनुसूची "ब - २" शासनाकडून केंद्रशासनाकडून व इतरांकडून मिळालेल्या भांडवली अनुदानाचा तपशील	१९
७.	अनुसूची "ब - ३" राज्य शासनाच्या भांडवली अंशदानाचा तपशील	१९
८.	अनुसूची "क" अंतर्गत निधीचा व्यवहार	२०
९.	अनुसूची "क - १" कर्मचारी कल्याण निधीचा व्यवहार	२१
१०.	अनुसूची "ड" कर्जाचा तपशील	२२
११.	अनुसूची "ई" तरतूदींचा तपशील दर्शविणारे विवरणपत्र	२२
१२.	अनुसूची "ई - १" घसारा निधीचा (तरतूदींचा) तपशील	२३
१३.	अनुसूची "फ" गुंतवणुकीचा तपशील	२४
१४.	अनुसूची "ग" आकस्मिकता निधीतील गुंतवणुकीचे विवरणपत्र	२५
१५.	अनुसूची "ह" भांडार सामानाच्या साठ्याचे विवरणपत्र	२५
१६.	अनुसूची "आय" भांडवली लेख्या संबंधी विवरणपत्र	२६
१७.	अनुसूची "जे" पूर्वकालीन खर्चाचा तपशील	२७
१८.	अनुसूची "के" अनामत व बयाना ठेवी इत्यादी बाबतचा तपशील	२८
१९.	अनुसूची "ल" कर्जे व आगाऊ रकमा यांचा तपशील	२९
२०.	ताळेबंदाचा भाग असणारी टिप्पणी	३० ते ३७
२१.	महालेखापाल यांचा लेखा परीक्षण अहवाल	३८ ते ४७
२२.	महालेखापाल यांचा लेखापरीक्षण अहवाल व त्याची उत्तरे	४८ ते ६३

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ

३१ मार्च २०१८ रोजी संपलेल्या

खर्च

सन २०१६-२०१७ चे तुलनात्मक आकडे (पूर्ण रूपयांत) ₹	दर वाहन कि.मी. पैसे	खर्च	दर वाहन कि.मी. पैसे	(रक्कम) ₹
		<u>चालन खर्च:-</u>		
		अ) वाहतूक		
		(१) वेतन व भत्ते		
९,१६,६४,२८९	४.४४	(अ) अधिकारी	४.५९	९,३३,२२,०४४
१९७,८५,६०,३१६	९५.७६	(ब) इतर कर्मचारी	९९.६७	२०२,७१,७७,९९१
१६८४,२७,४८,७८५	८१५.१८	(क) चालक व वाहक	८०३.४२	१६३४,०२,०७,२७७
४७,९७,१०,९४६	२३.२२	(२) तिकिटे व वाहतूक लेखन सामुग्री	१८.०५	३६,७१,१९,३८९
४,१५,२९,१७३	२.०१	(३) गणवेश	०.०४	७,८७,३९६
३३,७९,९४१	०.१६	(४) हत्यारे व साधन सामुग्री	०.३६	७३,८२,३३१
४१,३२,८५५	०.२०	(५) इतर खर्च	०.२२	४४,४८,९७३
१०८,७४,२४,४१३	५२.६३	(६) टोल कर	५९.८३	१२१,६९,०५,९८१
११,०६,७०,६३६	५.३६	(७) गाड्यांचे लीज भाडे	११.३७	२३,११,५१,३६३
		ब) दुरूस्ती व देखभाल		
		(१) वेतन व भत्ते		
९,७७,०७,७०३	४.७३	(अ) अधिकारी	४.७१	९,५८,४२,५०४
२८५,००,२९,८०२	१३७.९४	(ब) कर्मचारी (देखभाल)	१४०.३१	२८५,३६,७१,१५०
१७५,७९,४३,७७०	८५.०८	(क) कर्मचारी (कार्यशाळा)	८८.६७	१८०,३३,३६,०६७
		(२) भांडार		
१०१,७३,०२,६९४	४९.२४	(अ) सुटे भाग	५६.७८	११५,४८,५२,८८३
२४,५७,१५,८४३	११.८९	(ब) वंगणे	१२.४६	२५,३४,२२,८८०
१४७,१८,१५,२४१	७१.२४	(क) टायर व ट्यूब	६६.८४	१३५,९४,५१,३२७
११,२४,६६,८४९	५.४४	(ड) बॅटऱ्या	६.७४	१३,६९,८३,८७०
१८,८५,००,९२९	९.१२	(इ) इतर सामान	७.९८	१६,२२,४४,१४४
२,५४,५४,८१३	१.२३	(३) कापड	०.३२	६५,२८,१७७
१४,४४,४३,५२३	६.९९	(४) वीज, इंधन, प्रकाश व्यवस्था	७.०६	१४,३६,१५,३२५
		(५) पून : प्रायकरण		
९,२४,३५,१४३	४.४७	(१) बाह्य एजन्सीकडून वाहनांची व सुटया भागांची दुरूस्ती	४.८७	९,९०,२५,३६४
०		(२) (अ) मध्यवर्ती कार्यशाळांकडून वाहनांचे पून:प्रायकरण व दुरूस्ती (₹) ०		
(१९,६३,६४,३९९)		(ब) मध्यवर्ती कार्यशाळांकडून जोड भागांचे पून:प्रायकरण व दुरूस्ती <u>१८,५७,०६,०२७</u>		
१९,६३,६४,३९९	९.५०		९.१३	१८,५७,०६,०२७
२८८४,००,०२,०६३	**१३९५.८३**	**(पुढील पानावर)**	**१४०३.४२**	**२८५४,३१,८२,४६२**

हिशेब व हिशेब तपासणी अहवाल २०१७-२०१८

वर्षाचे नफा-तोटा पत्रक

जमा

सन २०१६-२०१७ चे तुलनात्मक आकडे (पूर्ण रूपयांत) ₹	दर वाहन कि.मी. पैसे	उत्पन्न	दर वाहन कि.मी. पैसे	(रक्कम) ₹
		चालन उत्पन्न:-		
		अ) वाहतूक उत्पन्नाद्वारा:-		
६७१४,६९,०९,०९६	३२४९.८७	(१) प्रवासी उत्पन्न	३३४३.४३	६७९९,९७,२९,०९७
५४,८०,६४,३४०	२६.५३	(२) प्रासंगिक करार	२८.६१	५८,१८,२१,४५०
४,१९,२२,९२३	२.०३	(३) प्रवासी सामान	१.८७	३,८०,१३,३४३
५,२०,७७,३४५	२.५२	(४) टपाल वाहतूक व्यवस्था	२.६३	५,३५,६६,०१९
११,९५,३१,४७२	५.७८	(५) पार्सल आकार	५.४२	११,०२,२२,५१३
६७९०,८५,०५,१७६	३२८६.७३	(पुढील पानावर)	३३८१.९६	६८७८,३३,५२,४२२

खर्च

सन २०१६-२०१७ चे तुलनात्मक आकडे (पूर्ण रूपयांत) ₹	दर वाहन कि.मी. पैसे	खर्च		दर वाहन कि.मी. पैसे	(रक्कम) ₹
२८८४,००,०२,०६३	१३९५.८३	(मागील पानावरून)		१४०३.४२	२८५४,३१,८२,४६२
३,५२,०७,२१४	१.७१	(क) इतर संकिर्ण खर्च		१.८७	३,८०,३०,१८४
२४६७,०७,२०,११६	११९४.०५	(क) इंधन (डिझेल)		१२४४.४५	२५३१,००,७०,५५१
		(ड) परवाने आणि कर			
९,४१,८०,४४४	४.५६	(अ) मोटार वाहन कर व इतर कर		४.९८	१०,१२,५६,६९९
८८९,९४,५४,६२१	४३०.७३	(ब) प्रवास भाडयावरील कर		४४१.२५	८९७,४२,५९,३३४
		(इ) कल्याण कार्य व नियत सेवावधी			
		(१) कल्याण कार्य व वैद्यकीय	(₹)		
(३२,१७,२४,७१८)		(अ) वैद्यकीय खर्च	३२,७८,१७,६२९		
(२,०३,३४,६९७)		(ब)चालकांना अपघात प्रतिबंध पारितोषिके	०		
(६६,६३,५६,१२८)		(क) इतर कल्याण कार्य व प्रोत्साहन योजनात	७५,६५,४८,१०९		
(६०,००,०००)		(ड) शैक्षणिक सहाय्य व कर्मचाऱ्यांच्या इतर कल्याणकारी योजना अंशदान	६०,००,०००		
(१,५०,००,०००)		(इ) मृत कर्मचाऱ्यांच्या कायदेशीर वारसास आर्थिक सहाय्य व कल्याण निधीस महामंडळाचे अशंदान	१,५०,००,०००		
१०२,९४,१५,५४३	४९.८२			५४.३५	११०,५३,६५,७३८
(१३९,९५,५६,१२०)		(२) भविष्य निर्वाह निधीमध्ये नियोक्त्यांचे अंशदान	१४४,६२,५२,८४५		
(३,९८,७४,२०३)		वजा : वरकड खर्चाद्वारे वसुली	४,५९,८१,२३९		
(१३५,९६,८१,९१७)			१४०,०२,७१,६०६		
(१२८,५४,६१,९७८)		अधिक: कर्मचारी निवृती योजना, अंशदान १९९५	१२८,४२,२२,३७९		
२६४,५१,४३,८९५	१२८.०२			१३१.९९	२६८,४४,९३,९८५
२६,००,१४,००२	१२.५९	(३) सानुग्रह अनुदान		१२.४१	२५,२३,७८,६७९
(२५३,१२,८४,६३१)		(४) उपदान	२६४,०५,१३,१५०		
(३,६२,११,०४०)		वजा : वरकड खर्चाद्वारे वसुली	३,९२,८९,१७२		
२४९,५०,७३,५९१	१२०.७६			१२७.९०	२६०,१२,२३,९७८
१०,८१,८३,५६३	५.२४	(५) ठेवीशी निगडीत विमा योजने अन्वये हप्ता		४.३६	८,८७,०८,५०१
६९०७,७३,९५,०५२	३३४३.३१	(पुढील पानावर)		३४२६.९८	६९६९,८९,७०,१११

हिशेब व हिशेब तपासणी अहवाल २०१७-२०१८

वर्षाचे नफा-तोटा पत्रक

जमा

सन २०१६-२०१७ चे तुलनात्मक आकडे (पूर्ण रूपयांत) ₹	दर वाहन कि.मी. पैसे	उत्पन्न	दर वाहन कि.मी. पैसे	(रक्कम) ₹
६७९०,८५,०५,१७६	३२८६.७३	(मागील पानावरून)	३३८१.९६	६८७८,३३,५२,४२२
६७९०,८५,०५,१७६	३२८६.७३	(पुढील पानावर)	३३८१.९६	६८७८,३३,५२,४२२

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ

३१ मार्च २०१८ रोजी संपलेल्या

खर्च

सन २०१६-२०१७ चे तुलनात्मक आकडे (पूर्ण रूपयांत) ₹	दर वाहन कि.मी. पैसे	खर्च	दर वाहन कि.मी. पैसे	(रक्कम) ₹
६९०७,७३,९५,०५२	३३४३.३१	(मागील पानावरून)	३४२६.९८	६९६९,८९,७०,१११
		(फ) सर्वसाधारण प्रशासन खर्च:-		
		(१) वेतन व भत्ते (₹)		
(२१,१७,८२,९००)		(अ) अधिकारी २२,९८,२१,०४८		
(१६३,१५,९०,७०१)		(ब) कर्मचारी १६५,०५,१२,४४२		
		(क) वेतन करार तरतूद ५८५,८१,००,०००		
(१८४,३३,७३,६०१)		एकूण: ७७३,८४,३३,४९०		
(१,५५,३८,२०४)		वजा : वरकड खर्चाद्वारे वसूली १,५९,१३,१८९		
१८२,७८,३५,३९७	८८.४७		३७९.७०	७७२,२५,२०,३०१
८,०९,३१,०५६	३.९२	(२) भाडेपट्टी व कर (भाडेपटयाने घेतलेल्या जमिनीचे निर्लेखित मूल्य रूपये देणे १९७,२१७/- या सहित	३.९१	७,९४,४१,८४२
		(३) विमा		
(१६,८१,४३,३१३)		(अ) अपघात सहाय्यता निधी १७,७१,०५,२०७	१.५८	३,२१,३०,८५१
(७,८४,०३०)		वजा : वरकड खर्चाद्वारे वसुली ४,७६,६४६		
१६,७३,५९,२८३	८.१०		८.६८	१७,६६,२८,५६१
		(४) खात्यांच्या मालमोटारी, पाण्याचे टँकर		
(११,५९,०२,०४७)		(अ) कर्मचारी ११,९४,९७,१७३		
(१२,०३,६३,२८०)		(ब) इतर खर्च ११,९०,३८,०८१		
२३,६२,६५,३२७	११.४३		११.७३	२३,८५,३५,२५४
६,६५,५७,५२३	३.२२	(५) इमारती, सयंत्र वगैरेची देखभाल व दुरूस्ती	४.२४	८,६२,८६,५९०
५,५७,९९,०३६	२.७०	(६) इंधन, प्रकाश व्यवस्था व पाणी	२.५०	५,०७,७३,३०४
		(७) सर्वसाधारण खर्च		
२,३२,६०,८४७	१.१३	(अ) जाहिराती व प्रसिध्दी	१.४९	३,०२,८४,६१८
१६,५५,९५४	०.०८	(ब) टपाल खर्च	०.०८	१५,६६,५८७
२,३८,५४,३३६	१.१५	(क) दुरध्वनी व तार खर्च	१.०७	२,१७,०३,५२६
३,४४,४२,११२	१.६७	(ड) कायदे व सल्ला विषयक खर्च	१.८८	३,८१,४१,२५७
१९,७४,६८०	०.१०	(इ) लेखा परिक्षण फी	०.१४	२८,३३,९२८
१,६१,४६,२३९	०.७८	(फ) गणवेश	०.१२	२४,७८,११७
३,९४,७५,५०५	१.९१	(ग) लेखन सामुग्री	२.१७	४,४०,५३,८१५
८८,२२,९०९	०.४३	(ह) मालाचे धक्का भाडे	०.३४	६८,५६,८५३
११,७६,५५,१५३	५.६९	(च) शिकाऊ उमेदवार प्रशिक्षण योजना	६.३२	१२,८५,९४,९५३
४,६८,१४०	०.०२	(छ) पुस्तके व नियतकालिके	०.०४	७,४९,१०२
६२,०७,८८४	०.३०	(ज) भोसरी, पुणे येथील म. प्र. संस्थेतील प्रशिक्षणार्थींना पाठ्यवेतन	०.१७	३५,४३,२५९
५,२१,७३,९६४	२.५३	(झ) धुलाई भत्ता	२.५१	५,११,०९,७४५
५४,९६,८०,८८८	२६.६०	(ट) इतर संकीर्ण खर्च	३६.६८	७४,६०,३९,८९७
३,९९,६१,४११	१.९३	(ठ) भविष्य निर्वाह निधी व ई.डी.एल.आय. तपासणी खर्च	१.९७	४,००,५५,०५२
७२४२,७९,२२,६९६	३५०५.४७	(पुढील पानावर)	३८९४.२९	७९२०,३२,९७,५२३

हिशेब व हिशेब तपासणी अहवाल २०१७-२०१८

वर्षाचे नफा-तोटा पत्रक

जमा

सन २०१६-२०१७ चे तुलनात्मक आकडे (पूर्ण रूपयांत) ₹	दर वाहन कि.मी. पैसे	उत्पन्न	दर वाहन कि.मी. पैसे	(रक्कम) ₹
६७९०,८५,०५,१७६	३२८६.७३	(मागील पानावरून)	३३८१.९६	६८७८,३३,५२,४२२
६७९०,८५,०५,१७६	३२८६.७३	(पुढील पानावर)	३३८१.९६	६८७८,३३,५२,४२२

खर्च

सन २०१६-२०१७ चे तुलनात्मक आकडे (पूर्ण रूपयांत) ₹	दर वाहन कि.मी. पैसे	खर्च		दर वाहन कि.मी. पैसे	(रक्कम) ₹
७२४२,७९,२२,६९६	३५०५.४७	(मागील पानावरून)		३८९४.२९	७९२०,३२,९७,५२३
			(₹)		
(१२,३६,१२,०४४)		(८) **स्थापत्य अभियांत्रिक वेतन खर्च**	१३,५१,३१,९६४		
(९,६३,९१,५६८)		वजा: जमिनी व इमारती या	११,९७,४१,८७१		
२,७२,२०,४७६	१.३२	अन्वये भांडवलीकृत		०.७६	१,५३,९०,०९३
		९) **देखभाल पथक खर्च**			
(४,२५,५८,९३४)		(अ) कर्मचारी	४,००,०३,३२०		
(८,३९,३७,७०४)		(ब) इतर खर्च	८,४८,७८,१९८		
१२,६४,९६,६३८	६.१२			६.१४	१२,४८,८२,०१८
		(१०) **प्रवाशांच्या सुखसोई**			
(४,७८,६१,५२५)		(अ) कर्मचारी	४,६७,९२,४४१		
(६,३४,३९,३७२)		(ब) इतर खर्च	६,४०,५६,५८१		
११,१३,००,८९७	५.३९			५.४५	११,०८,४९,०२२
(३२६,८४,३४,१८४)		(ग) **घसारा**	२४४,५५,४५,५२१		
(१,३४,१७,३०५)		वजा : वरकड खर्चाद्वारे वसुली	१,१७,८५,४७०		
३२५,५०,१६,८७९	१५७.५४			११९.६६	२४३,३७,६०,०५१
०.००		(ह) **वाहनांच्या बदली किमतीतील तूट भागविण्यासाठी घसारा निधीत अतिरिक्त जमा**			०.००
७५९४,७९,५७,५८६	**३६७५.८४**	**एकूण चालन खर्च**		**४०२६.३०**	**८१८८,८१,७८,७०८**
०.००		चालन नफा म्हणून वर्षासाठी खाली ओढलेली शिल्लक			०.००
७५९४,७९,५७,५८६	**३६७५.८४**	**एकूण**		**४०२६.३०**	**८१८८,८१,७८,७०८**

हिशेब व हिशेब तपासणी अहवाल २०१७-२०१८

वर्षाचे नफा-तोटा पत्रक

जमा

सन २०१६-२०१७ चे तुलनात्मक आकडे (पूर्ण रूपयांत) ₹	दर वाहन कि.मी. पैसे	उत्पन्न	दर वाहन कि.मी. पैसे	(रक्कम) ₹
६७९०,८५,०५,१७६	३२८६.७३	(मागील पानावरून)	३३८१.९६	६८७८,३३,५२,४२२
६७९०,८५,०५,१७६	३२८६.७३	**एकूण चालन उत्पन्न**	३३८१.९६	६८७८,३३,५२,४२२
८०३,९४,५२,४१०	३८९.११	चालन तोटा म्हणून वर्षासाठी खाली ओढलेली शिल्लक	६४४.३४	१३१०,४८,२६,२८५
७५९४,७९,५७,५८६	३६७५.८४	**एकूण**	४०२६.३०	८१८८,८१,७८,७०८

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ

३१ मार्च २०१८ रोजी संपलेल्या

खर्च

सन २०१६-२०१७ चे तुलनात्मक आकडे (पूर्ण रूपयांत) ₹	दर वाहन कि.मी. पैसे	खर्च		दर वाहन कि.मी. पैसे	(रक्कम) ₹
८०३,९४,५२,४१०	३८९.११	**वर्षाचा चालन तोटा म्हणून पुढे ओढलेली शिल्लक**		६४४.३४	१३१०,४८,२६,२८५
		चालनेतर खर्च			
		च) कर्जावरील व्याज	(₹)		
(२,३३,१९,६५०)		(१) मुदत ठेवीवर व्याज	२,३७,६४,९८१		
(१,२५,६०,५४३)		(२) व्याज व इतर आकार	३,६६,१४,८७१		
(०)		(३) राज्य सरकार भांडवल व्याज	०		
(३,५८,८०,१९३)			६,०३,७९,८५२		
(१,४३,९६,१५४)		वजा : वरकड खर्चाद्वारे वसुली	१,११,४१,८५०		
२,१४,८४,०३९	१.०४			२.४२	४,९२,३८,००१
		छ) इतर बाबांसाठी तरतूद			
२,६१,३३,४०१	१.२६	१) संग्रह समायोजन लेख्याच्या निपटाऱ्यासाठी तरतूद		१.०९	२,२२,१२,४४४
१५,९६,२६१	०.०८	२) बुडीत व संशयीत ऋण		०.००	०
१८,३१,०२९	०.०९	३) अप्रचलित भांडार बाबींच्या विक्रीमध्ये तोटा		०.१५	३०,५३,६४१
५,१०,४४,७३०	२.४७	**एकूण चालनेत्तर खर्च**		३.६६	७,४५,०४,०८७
०	०	**वर्षाचा नक्त नफा म्हणून पुढे ओढलेली शिल्लक**		०	०.००
८०९,०४,९७,१४०	३९१.५८	**एकूण**		६४८.०१	१३१७,९३,३०,३७२

५४३,५७,०३,०५५	पुढे ओढलेला नक्त तोटा	१०२८,२६,३२,९१८
०.००	पूर्व कालीन समायोजन (अनुसूचित जे अन्वये)	५५०,४०,७८,६०८
०.००	निव्वळ महसुली विनियोजन लेख्यामध्ये ओढलेला नक्त नफा	०.००
५४३,५७,०३,०५५	**एकूण**	१५७८,६७,११,५२६

३१ मार्च २०१७रोजी संपलेल्या वर्षाच्या

सन २०१६-२०१७ चे तुलनात्मक आकडे (पूर्ण रूपयांत) ₹	तपशील	(रक्कम) ₹
५२२,७८,३८,७१६	नफा तोटा पत्रकातून पुढे ओढलेला निव्वळ तोटा	१५७८,६७,११,५२६
१८०७,२२,६१,२४६	दिनांक ३१/०३/२०१७ पर्यंतचा संचित तोटा	२०८४,५४,२३,६७८
२३३०,००,९९,९६२	**एकूण**	३६६३,२१,३५,२०३

सन	सार्थ किलोमीटर
२०१६-१७	२०६,६१,३९,०००
२०१७-१८	२०३,३८,३१,०००

सही/-

(अ. आ. फळणीकर)

वित्तीय सल्लागार व मुख्य लेखा अधिकारी

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ

हिशेब व हिशेब तपासणी अहवाल २०१७-२०१८

वर्षाचे नफा-तोटा पत्रक

जमा

सन २०१६-२०१७ चे तुलनात्मक आकडे (पूर्ण रूपयांत) ₹	दर वाहन कि.मी. पैसे	उत्पन्न	दर वाहन कि.मी. पैसे	(रक्कम) ₹
		वर्षाचा चालन नफा म्हणून पुढे ओढलेली शिल्लक		
		चालनेतर उत्पन्न		
१४,९१,७८,८४४	७.२२	अ) जाहिरात	१०.०९	२०,५१,३२,५०३
३,५२,४१,८९६	१.७१	ब) भाडे	१.६६	३,३७,५९,६२८
१६,३५,०८,७२२	७.९१	क) मोडीत काढलेल्या मालाची विक्री	२३.८९	४८,५७,९७,१८४
११,९८,४४,१८३	५.८०	ड) मोडीत काढलेल्या वाहनांची विक्री	१०.६१	२१,५८,३०,५१५
६०,८९,९६,५१०	२९.४८	इ) व्याज	२७.७२	५६,३७,२१,६१९
२,६७८	०.००	फ) प्रकाशनांपासून जमा	०.००	३,२५८
३२,७९,४७४	०.१६	घ) अतिरिक्त जमा रक्कम	०.२०	४०,९८,४०८
२७,२३,९०,१३२	१३.१८	ह) परवाना शुल्क	१२.८०	२६,०२,४४,२८४
१३०,००,४७,९३३	६२.९२	च) संकीर्ण जमा रकमा	५५.३४	११२,५६,०६,६६२
११,६२,६४७	०.०६	छ) बाहेरच्या संस्थासाठी केलेले काम	०.०५	१०,०१,९२३
११,४१,०६६	०.०६	ज) कर्मचारी अग्रिमाचे व्याज	०.०७	१५,०१,४७०
२६५,४७,९४,०८५	**१२८.४९**	**एकूण चालनेतर उत्पन्न**	**१४२.४३**	**२८९,६६,९७,४५४**
५४३,५७,०३,०५५	**२६३.०९**	**वर्षाचा नक्त तोटा म्हणून पुढे ओढलेली शिल्लक**	**५०५.५८**	**१०२८,२६,३२,९१८**
८०९,०४,९७,१४०	**३९१.५८**	**एकूण**	**६४८.०१**	**१३१७,९३,३०,३७२**

०.००	पुढे ओढलेला नक्त नफा	०.००
२०,७८,६४,३३९	पूर्व कालीन समायोजन (अनुसूजी जे अन्वये)	०.००
५२२,७८,३८,७१६	निव्वळ महसुली विनियोजन लेख्यामध्ये ओढलेला नक्त तोटा	१५७८,६७,११,५२६
५४३,५७,०३,०५५	**एकूण**	**१५७८,६७,११,५२६**

निव्वळ महसूली विनियोजन लेखा

सन २०१६-२०१७ चे तुलनात्मक आकडे (पूर्ण रूपयांत) ₹	तपशील	(रक्कम) ₹
०.००	नफा तोटा पत्रकातून पुढे ओढलेला निव्वळ नफा	०.००
२३३०,००,९९,९६२	ताळेबंदात ओढलेला दि.३१/०३/२०१८ रोजीचा संचित तोटा	३६६३,२१,३५,२०३
२३३०,००,९९,९६२	**एकूण**	**३६६३,२१,३५,२०३**

सही/-

(रणजीत सिंह देओल)

उपाध्यक्ष व व्यवस्थापकीय संचालक

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ

३१ मार्च २०१८

सन २०१६-२०१७ चे तुलनात्मक आकडे (पूर्ण रूपयांत) ₹	भांडवल व दायित्वे	(रक्कम) ₹	(रक्कम) ₹
	१) भाग भांडवल व अनुदान		
(१३९७,९७,७६,९३९)	१) भाग भांडवल (अनुसुची "ब" पहा)	१३९७,९७,७६,९३९	
	२) व्याज विरहित अतिरिक्त भांडवली अंशदान		
(५,१८,३९,९८४)	(अनुसूची "ब-१" पहा)	५,१८,३९,९८४	
(१९१,२९,१३,४६५)	३) भांडवली अनुदान	१७१,७४,८२,२९०	
	(अनुसूची "ब-२" पहा)		
(२२८६,८०,८७,५१४)	४) व्याज देय भांडवल	२७८१,१२,७७,२४५	
३८८१,२६,१७,९०२	(अनुसूची "ब-३" पहा)		४३५६,०३,७६,४५७
३५६५,७३,९८,३०१	२) निधी (अनुसूची "क" पहा)		३४७३,०६,२८,९०७
२००,००,००,०००	३) कर्जे (अनुसूची "ड" पहा)		२००,००,००,०००
२७,४८,२४,०२६	४) जनता ठेवी योजना		२३,६७,७०,०२६
४६,३४,१८८	५) कर्मचऱ्यांची पंच वार्षिक बचत ठेव		४६,०१,५६८
	योजना/मागणी न केलेल्या ठेवी		
१०,२६,२८,४४७	६) तरतूदी (अनुसूची "ई" पहा)		१०,७५,४६,३०१
१३१,६७,३६,५४३	७) अनामत व बयाणा ठेवी इत्यादी.		१६५,४८,१६,७२१
	(अनुसूची "के" पहा)		
	८) किरकोळ धनको		
२१,३८,५८,५८०	१) भांडवली दायित्वे		४१,८४,३०,३४५
(५६०,३४,८८,०५९)	२) महसूली दायित्वे	१७००,३४,७९,१०५	
(२७,०८,०३,३१७)	अधिक :कर्मचारी कल्याण निधी	२८,९५,९१,६८६	१७२९,३०,७०,७९२
५८७,४२,९१,३७५	(अनुसूची "क-१" पहा)		
८४२५,६९,८९,३६२	(पुढील पानावर)		१००००,६२,४१,११७

हिशेब व हिशेब तपासणी अहवाल २०१७-२०१८

रोजीचा ताळेबंद

सन २०१६-२०१७ चे तुलनात्मक आकडे (पूर्ण रूपयांत) ₹	संपत्ती व मत्ता	(रक्कम) ₹	(रक्कम) ₹
३९२१,१९,९४,२९५	१) अ) **स्थिर मत्ता (अनुसूची “अ” पहा)**		४११७,१७,३५,३७०
०	ब) चालू कामे (कार्यशाळा)		४०,९५,३८३
४७,२९,८६,४०१	क) चालू कामे (इमारती)		६२,८१,४७,६७९
	२) **गुंतवणूकी** (अनुसूची “फ” पहा) :		
०.००	(अ) १) कर्ज रोखे	०.००	
(५६,३००)	२) इतर गुंतवणुकी (शेअर्स)	५६,३००	
(११५५,००,००,००१)	३) बँकेकडे ठेवलेल्या अल्पमुदतीच्या ठेवी	४५२,०४,०८,४१४	
११५५,००,५६,३०१			४५२,०४,६४,७१४
३,००,०००	(ब) आकस्मिकता निधीची गुंतवणुक (अनुसूची ग पहा)		३,००,०००
	३) **चालू मत्ता :**		
१०१,०३,७६,२९९	१) अ) भांडार बाबी व सामुग्री (अनुसूची “ह” पहा)		११४,१३,५२,७५९
१३,२२,०४३	(ब) चालू कामे (भांडार)		१७,६१,९७७
४,६४,६७,३४७	२) संग्रह समायोजन लेखा		५,३६,६०,४१५
२,९०,२८१	३) मत्ता समायोजन लेखा		३,३१,८२९
	४) आगाऊ रकमा ठेवी		
३८,९२,५७,०९७	अ) राज्य परिवहनाच्या ठेवी		३९,०७,५७,६४१
	ब) कर्ज व आगाऊ रकमा (अनुसूची “ल” पहा)		
(१६,६४,३७७)	१) सरकारी व निमसरकारी संस्था	१३,४९,६१६	
(६५,३९,९९,२७६)	२) कर्मचारी व खाजगी संस्था	६२,२०,११,१७६	
६५,५६,६३,६५३	(₹ ६२,३३,६०,७९३/-पैकी ₹ १,२७,०३,९१९/- एवढी रक्कम बुडीत व संशयित मानली आहे)		६२,३३,६०,७९३
१०,४६,१२,८८८	३) मूळात वजा केलेला आयकर		१२,०६,३८,००३
५३४४,३३,२६,६०५	**(पुढील पानावर)**		**४८६५,६६,०६,५६४**

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ

३१ मार्च २०१८ रोजीचा

सन २०१७-२०१८ चे तुलनात्मक आकडे (पूर्ण रूपयांत) ₹	भांडवल व दायित्वे	(रक्कम) ₹	(रक्कम) ₹
८४२५,६९,८९,३६२	(मागील पनावरून)		१००००,६२,४१,११७
२०,६९,२९,९६६	९. म.रा.मा.प. महामंडळाच्या उपदान निधीच्या विश्वस्तांना देणे		१९,८९,९६,३३६
०.००	१०. म.रा.मा.प.महामंडळाच्या कर्मचारी ठेवीशी निगडित विमा योजना (ई.डी.एल.आय.)निधीच्या विश्वस्तांना देणी		०
३४,३८,५८,४०२	११. म.रा.मा.प. महामंडळ कर्मचारी ठेवीशी निगडित भविष्य निधीच्या विश्वस्तांना देणी		३८,७५,४०,४४३
	१२. बँकेतील शिल्लक (ओवरड्रॉन किंवा क्रेडित बॅलन्स))		
(६०,६९,२४,१२७)	१) भारतीय स्टेट बँका	६४,९५,३७,५४८	
(२२,२१,६३,१०७)	२) सहकारी बँका	९०,३८०	
(२,११,७१,६२९)	३) इतर शेड्युल बँका	२९,४४,९१,६७३	
(०)	४) मार्गस्थ रोकड	०	
८५,०२,५८,८६३			९४,४१,१९,६०१
८५६५,८०,३६,५९३	एकूण		१०१५३,६८,९७,४९७

सही/-

(अ. आ. फळणीकर)

वित्तिय सल्लागार व मुख्य लेखा अधिकारी

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ

रोजीचा ताळेबंद

सन २०१७-२०१८ चे तुलनात्मक आकडे (पूर्ण रूपयांत) ₹	संपत्ती व मत्ता	(रक्कम) ₹	(रक्कम) ₹
५३४४,३३,२६,६०५	(मागील पानावरून)		४८६५,६६,०६,५६४
	५) इतर ऋणको :-		
	१) मिळवलेले परंतु न मिळालेले उत्पन्न		
(७४९,६१,७१,४७८)	अ) शासन व स्थानिक प्राधिकरणांकडून येणी	१४५८,५५,७८,३२४	
(११,४०,३८,९८३)	ब) खाजगी संस्थाकडून येणी	३७,२३,४१,१८९	
७६१,०२,१०,४६२	(₹ १४९५,७९,१९,५१३/- पैकी ३,४२,५०,१८३/- एवढी रक्कम बुडीत व संशयित मानली आहे.)		१४९५,७९,१९,५१३
५३,४०,७२०	२) महसूली तुटी दाखल वसूल व्हावयाच्या रकमा (₹ ३५,२२,५१८/-पैकी १,२५,१६३/-रक्कम बुडीत व संशयित मानली आहे.)		३५,२२,५१८
	३) प्रांसगिक करार व इतर येणे बाकी		
(२,५७,०५,९५०)	अ) शासकीय	१,५६,५७,६५७	
(११,२१,७२६)	ब) खाजगी	१४,१०,५०४	
(१,२१,८१,०४०)	क) इतर येणे	२,१०,९७,९२२	
३,९०,०८,७१६	(₹ ३,८१,६६,०८३/- पैकी ₹ ५,२३,४८१/- एवढी रक्कम बुडीत व संशयित मानली आहे.)		३,८१,६६,०८३
२३,२५,११,८४४	४) गुंतवलेल्या रकमांवर मिळवलेले परंतु प्राप्त न झालेले व्याज		१२,०४,८९,५०७
३१,८१,८६४	**६) म.रा.मा.प. महामंडळाकडून भ.नि.नि. विश्वस्ते महामंडळाकडून येणे (ई.डी.एल.आय योजना)**		२,२९,४०,१६९
१,४२,६७,२९६	**७) पुढील कालावधीसाठी केलेला खर्च (प्रीपेड)**		१,४२,९७,६५६
	८) बँकातील शिल्लक व रोकड शिल्लक :-		
(८३,४२,१३,८८७)	१) भारतीय स्टेट बँकेतील शिल्लक	८६,३४,०४,८३९	
(१०,४५,८२०)	२) सहकारी बँकेतील शिल्लक	६,९७७	
(३,८२,३२,७२६)	३) इतर शेड्युल्ड बँकेतील शिल्लक	७,३८,४७,६६७	
(६४,४८,५३८)	४) मार्गस्थ रोकड (कॅश इन ट्रांझिट)	९५,६९,४९१	
(१,२८,११,१८४)	५) विभांगाकडील अग्रधन रोकड	१,३२,०४,७७७	
(११,७३,३६,९६७)	६) हाती असलेली रोकड रक्कम	१३,०७,८६,५३३	
१०१,००,८९,१२५			१०९,०८,२०,२८४
२३३०,००,९९,९६२	**४) निव्वळ महसूली विनियोजन लेख्यातून पुढे ओढण्यात आलेला ३१.३.२०१८पर्यंतचा संचित तोटा**		३६६३,२१,३५,२०३
८५६५,८०,३६,५९३	**एकूण**		**१०१५३,६८,९७,४९७**

सही/-

(रणजित सिंह देओल)

उपाध्यक्ष व व्यवस्थापकीय संचालक

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ

३१ मार्च २०१७ रोजीच्या ताळेबंदाला

मूळ किंमतीवरील स्थिर

अ. क्र.	लेखा शिर्ष क्र.	तपशील	०१.०४.२०१७ रोजीचा स्थूल आकडा	वाढ		
				वर्षातील खातेबदल	वर्षातील वाढ	खातेबदल व वाढ रकाना ४ व ५ यांची बेरीज
	१	२	३	४	५	६
१	५	जमीन	७४,१२,४४,७९८	०	५४,३८,७२,५३८	५४,३८,७२,५३८
२	५-डी	प्रवासी सुखसोयीसीठी जमीन	१९,७९,५५,२१०	०	४,५७,८३,४३७	४,५७,८३,४३७
३	५-सी	भाडे पट्टीच्या जमीनी	१४,०८,२२५	०	०	०
४	५-इ	भाडे पट्टीच्या जमीनी (प्रवासी सुखसोयी)	९०,६१,७५४	०	०	०
५	६, ६अे	इमारती (पक्क्या)	२४९,१६,०२,१८३	०	५,३१,८८,२९३	५,३१,८८,२९३
६	६-सी ६-इ	इमारती (प्रवासी सुखसोयी)	११८,२२,६३,७२०	०	१,५७,३२,२४४	१,५७,३२,२४४
७	६बी	व्यापारी तत्वावर बांधलेल्या इमारती	३६	०	०	०
८	६-फ	इमारती (आधुनिकीकरण) बस स्थानक	१९,९५,०२,८१४	०	२३,९४,१७,८५०	२३,९४,१७,८५०
	८, ८-अे	कच्च्या इमारती	१९७,७८,५०,४०७	०	२६,१८,८१,७६९	२६,१८,८१,७६९
१०	८-सी	कच्च्या इमारती (प्रवासी सुखसोयी)	४३,१५,१५,३४४	०	२,४७,०३,४१५	२,४७,०३,४१५
११	८-डी	कच्च्या इमारती (आदिवासी भाग,विशेष कृती योजना)	६,२२,१९,९३३	०	३२,२५,७४४	३२,२५,७४४
१२	१४	वाहने (डिझेल)	३०२३,४७,३८,८७६	२१८,५४,१२,५०४	०	२१८,५४,१२,५०४
१३	१४-अे, १४-बी	प्रवासी वाहन पून:प्रायकरण	५१,६८,५६,११६	०	७४,३२,२९,२०८	७४,३२,२९,२०८
१४	२७	वाहने (खात्याची)	३५,५२,७९,०६६	८,२९,५७१	५७,१९,३८१	६५,४८,९५२
१५	१२	चासीस	०	०	७७,९६,९९,९४३	७७,९६,९९,९४३
१६	११	हत्यारे, संयत्र व यंत्रसामुग्री	४५,१०,८१,३५३	०	१,०६,०८,८८१	१,०६,०८,८८१
१७	२८	लाकडी फर्निचर	२,५२,०४,५०२	०	४,८५,५८२	४,८५,५८२
१८	२९	विद्युत सामुग्री	३,४७,७१,३९९	०	१२,२६,०३१	१२,२६,०३१
१९	३०	कार्यालयीन सामुग्री	५,५५,०५,३९७	०	१८,८५,६८७	१८,८५,६८७
२०	३१	अग्निशमन सामुग्री	१३,२१,४९३	०	०	०
२१	३२	वैद्यकीय सामुग्री	२,१२,६९४	०	६,०१८	६,०१८
२२	३३	छायाचित्रण सामुग्री	४२,२२,४१७	०	४२,३१,९५०	४२,३१,९५०
२३	३४	इतर सामुग्री	२,७८,८२,८०५	०	१०,७९,७४९	१०,७९,७४९
२४	३५	संगणक यंत्र	१९,६७,५१,८०६	०	४१,६७,८६८	४१,६७,८६८
२५	३६	पोलादी फर्निचर	३,४२,६६,९०५	०	७,९२,६२०	७,९२,६२०
२६	३७	प्रवासी सुखसोयीची संकीर्ण सामुग्री	९२,७५,०४२	०	२,०५,५२२	२,०५,५२२
		(एकूण)	**३९२१,१९,९४,२९५**	**२१८,६२,४२,०७५**	**२७४,११,४३,७३०**	**४९२,७३,८५,८०५**

हिशेब व हिशेब तपासणी अहवाल २०१७-२०१८

जोडलेली व त्याचा भाग असलेली अनुसूची “अ”

भांडवली खर्चाचे विवरणपत्र

रकाना ३ व ६ यांची बेरीज	वजाती				रकाना ८ ते ११ यांची बेरीज	दि.३१.०३.२०१८ रोजीचा स्थूल आकडा(रकाना७ वजा रकाना १२)
	वर्षातील खातेबदल	वर्षात विक्री केलेल्या मत्तेचे मूल्य	वर्षात निर्लेखित केलेल्या मत्तेचे पुस्तकी मूल्य	ताळ मेळ घातल्यानंतर मत्ता समायोजन लेख्यात खातेबदल		
७	८	९	१०	११	१२	१३
१२८,५१,१७,३३६	५१,८३,७९,९२८	०		०	५१,८३,७९,९२८	७६,६७,३७,४०८
२४,३७,३८,६४७	१,९७,२२,२३४	०		०	१,९७,२२,२३४	२२,४०,१६,४१३
१४,०८,२२५	०	२५,१६७	०	०	२५,१६९	१३,८३,०५७
९०,६१,७५४		१,७२,०४८	०	०	१,७२,०४८	८८,८९,७०६
२५४,४७,९०,४७६	०		०		०	२५४,४७,९०,४७६
११६,७९,९५,९६४					०	११६,७९,९५,९६४
३६	०	०	०	०	०	३६
४३,८९,२०,६६५					०	४३,८९,२०,६६५
२२३,९७,३२,१७६					०	२२३,९७,३२,१७६
४५,६२,१८,७५९					०	४५,६२,१८,७५९
६,५४,४५६७७		०			०	६,५४,४५,६७७
३२४२,०१,५१,३८०	८,२९,५७१	१६३,२२,४४,५५९			१६३,३०,७४,१३०	३०७८,७०,७७,२५०
१२६,००,८५,३२४					०	१२६,००,८५,३२४
३६,१८,२८,०१८		१,०६,४५,४७०			१,०६,४५,४७०	३५,११,८२,५४८
७७,९६,९९,९४३	७७,९६,९९,९४३	०			७७,९६,९९,९४३	०
४६,१६,९०,२३४		०	२९,९३,७६६		२९,९३,७६६	४५,८६,९६,४६७
२,५६,९०,०८४		०	२,२७,८९७		२,२७,८९७	२,५४,६२,१८६
३,५९,९७,४३०		०	२,३८,१४९		२,३८,१४९	३,५७,५९,२८१
५,७३,९१,०८५		०	७,७२,९०९		७,७२,९०९	५,६६,१८,१७६
१३,२१,४९३		०	०		०	१३,२१,४९३
२,१८,७१२		०	३,००९		३,००९	२,१५,७०३
८४,५४,३६७		०	०		०	८४,५४,३६७
२,८९,६२,५५४		०	२,७६,५२०		२,७६,५२०	२,८६,८६,०३३
२०,०९,१९,६७४		०	८,२५,६१८		८,२५,६१८	२०,००,९४,०५६
३,५०,५९,५२५		०	४,६०,०९०		४,६०,०९०	३,४५,९९,४३५
९४,८०,५६४		०	१,२७,८५१		१,२७,८५१	९३,५२,७१३
४४१३,९३,८०,१०१	१३१,८६,३१,६७६	१६४,३०,८७,२४६	५९,२५,८१०	०	२९६,७६,४४,७३१	४११७,१७,३५,३७०

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ
अनूसुची “ब”
दि. ३१ मार्च २०१८ रोजीच्या भाग भांडवलांचा तपशील

अनु. क्र.	तपशील	(रक्कम) ₹	(रक्कम) ₹
१	**राज्य शासन :**		
	राज्य शासनाचे भाग व भांडवल:		
	दिनांक ०१.०४.२०१७ रोजीची प्रारंभिक शिल्लक	१३४१,२०,३३,६७९	
	अधिक : वर्षातील जमा	०	
			१३४१,२०,३३,६७९
२	**केंद्र शासन :**		
	अ) केंद्र शासनाचे भाग भांडवल		
	दिनांक ०१.०४.२०१७ रोजीची प्रारंभिक शिल्लक अधिक	५६,७७,४३,२६०	
	अधिक : वर्षातील जमा	०	
			५६,७७,४३,२६०
	दिनांक ३१.०३.२०१८ रोजीची अखेरची शिल्लक	**एकूण**	**१३९७,९७,७६,९३९**

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ
अनूसुची “ब - १”
दि. ३१ मार्च २०१८ रोजीच्या व्याजरहित भांडवली अंशदानाचा तपशील

अनु. क्र.	तपशील	(रक्कम) ₹	(रक्कम) ₹
१	राज्य शासनाकडून मिळालेले व्याजरहित अतिरिक्त भांडवली अंशदान		
	दिनांक ०१.०४.२०१७ रोजीची प्रारंभिक शिल्लक	५,१८,३९,९८४	
	अधिक : वर्षातील जमा	०	५,१८,३९,९८४
	दिनांक ३१.०३.२०१८ रोजीची अखेरची शिल्लक	**एकूण**	**५,१८,३९,९८४**

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ
अनूसुची "ब - २"
दि. ३१ मार्च २०१८ रोजीच्या शासनाकडून, केंद्र शासनाकडून व इतरांकडून मिळालेल्या भांडवली अनुदानाचा तपशील

अनु. क्र.	तपशील	(रक्कम) ₹	(रक्कम) ₹
१	यवतमाळ जिल्ह्यातील पांढरकवडा येथील आदिवासी युवकांसाठी चालक प्रशिक्षण केंद्रासाठी मिळालेले राज्यशासनाचे अनुदान		
	दिनांक ०१.०४.२०१७ रोजीची प्रारंभिक शिल्लक	१५,७६,००१	
	वजा : वर्षामध्ये उत्पन्नास वर्ग केलेली रक्कम	७०,१०१	१५,०५,९००
२	आदिवासी भागात बसस्थानक व प्रवासी निवारे इत्यादी बांधण्यासाठी राज्यशासनाकडून मिळालेले भांडवली अनुदान		
	दिनांक ०१.०४.२०१७ रोजीची प्रारंभिक शिल्लक	३,५३,२७,१४७	
	अधिक : वर्षातील जमा केलेली रक्कम	५,९९,०००	
	वजा : वर्षामध्ये उत्पन्नास वर्ग केलेली रक्कम	३०,६८,६६७	३,२८,५७,४८०
३	नेहरू नॅशनल मिशन कडून मिळालेले अनुदान		१,३९,४९,३७९
४	मानव विकास योजना		
	दिनांक १.०४.२०१७ रोजीची प्रारंभिक शिल्लक	४७,६६,४७,७८७	
	आर्थिक : वर्षातील जमा	७९,१३,५१३	
	वजा : वर्षामध्ये उत्पनास वर्ग केलेली रक्कम	१९,०२,१६,२६९	२९,४३,४५,०३१
५	बस स्थानकांचे नूतनीकरण		१३५,२४,६९,५६१
६	राज्यशासनाकडून मिळालेली भांडवली अनुदान		२,२३,५४,९३९
	दिनांक ३१.०३.२०१८ रोजीची अखेरची शिल्लक	**एकूण**	**१७१,७४,८२,२९०**

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ
अनूसुची "ब - ३"
दि. ३१ मार्च २०१८ रोजीच्या राज्यशासनाच्या भांडवली अंशदानाचा तपशील

अनु. क्र.	तपशील	(रक्कम) ₹	(रक्कम) ₹
१	प्रवासी कराच्या समप्रमाणात राज्य शासनाकडून मिळालेले भांडवली अंशदान		
	दिनांक ०१-०४-२०१७ रोजीची प्रारंभिक शिल्लक	२२८६,८०,८७,५१४	
	अधिक २०१६-१८ वर्षामधील जमा	४९४,३१,८९,७३१	२७८१,१२,७७,२४५
	दिनांक ३१-०३-२०१८ रोजीची अखेरची शिल्लक		**२७८१,१२,७७,२४५**

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ

अनूसुची “क”

सन २०१७-१८ या वर्षातील अंतर्गत निधीचा व्यवहार

अनु. क्र.	तपशील	दि.०१.४.२०१७ रोजी पुढे ओढलेली शिल्लक	वर्षातील भार	एकूण (रकाना ३ व ४ यांची बेरीज)	वजा: वर्षात वजा केलेली रक्कम	दि. ३१.०३.१८ रोजी शिल्लक
१	२	३	४	५	६	७
		(₹)	(₹)	(₹)	(₹)	(₹)
१)	घसारा निधी	३०५१,६९,०२,६४४	२४०,४४,३७,३२३	३२९२,१३,३९,९६७	१६३,३८,००,९२७	३१२८,७५,३९,०४०
२)	वाहनांच्या त्रयस्थ पक्षीय जोखमीसंबंधी विमा निधी	६८,६२,३०,९८९	१५१,५४,३५,५२६	२२०,१६,६६,५१५	८८,३७,९२,५१६	१३१,७८,७४,०००
३)	मालमत्ता विमा निधी	१२९,१२,९५,६५१	१७,७१,०५,२०७	१४६,८४,००,८५८	४,०९,९६,९२७	१४२,७४,०३,९३२
४)	व्यापारी संकुल विकास निधी	३६		३६		३६
५)	व्यापारी संकुलावरील अधिमूल्य					
	१) सरकारी जमीनी	१०,४४,८५,७२१	०	१०,४४,८५,७२१	२७,३३,००२	१०,१७,५२,७१९
	२) इतर जमीनी	६०,३५,०६,९७६	०	६०,३५,०६,९७६	७७,४७,७९६	५९,५७,५९,१८०
६)	वाहनांच्या बदली किंमतीवरील तूट भागविण्यासाठी घसारा निधीत अतिरिक्त जमा	२४५,४६,७६,२८४	०	२४५,४६,७६,२८४	२४५,४६,७६,२८४	०
७)	आकस्मिकता निधी	३,००,०००	०	३,००,०००	०	३,००,०००
	एकूण	३५६५,७३,९८,३०२	४०९,६९,७८,०५६	३९७५,४३,७६,३५८	५०२,३७,४७,४५१	३४७३,०६,२८,९०७

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ

अनूसुची "क - १"

सन २०१७-१८ या वर्षातील कर्मचारी कल्याण निधीचा व्यवहार

अनु. क्र.	तपशील	दि.०१.०४.२०१७ रोजी पुढे ओढलेली शिल्लक	वर्षातील भर	एकूण(रकाना ३ व ४ यांची बेरीज)	वजा:वर्षात वजा केलेली रक्कम	दि. ३१.०३.१८ रोजी शिल्लक
१	२	३	४	५	६	७
		(₹)	(₹)	(₹)	(₹)	(₹)
१	कामगार शिक्षण योजना	-३३,२६,४८३	१,७२,७६,९९०	१,३९,५०,५०७	१,३९,५०,५०७	०
२	कर्मचारी कुटुंब कल्याण योजना, नैसर्गिक आपत्ति व मुत्यु प्रसंगी सहाय्य योजना	२७,४१,२९,८००	५,३३,३३,२८०	३२,७४,६३,०८०	३,७८,७१,३९४	२८,९५,९१,६८६
	एकूण	२७,०८,०३,३१७	७,०६,१०,२७०	३४,१४,१३,५८७	५,१८,२१,९०१	२८,९५,९१,६८६

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ

अनूसुची "ड"

सन २०१७-१८ मधील कर्जाचा तपशील

अनु. क्र.	तपशील	दि. ०१-०४-२०१७ रोजी पुढे ओढलेली शिल्लक	वर्षातील वाढ	वर्षातील केलेली परतफेड	दि. ३१.०३.२०१८ रोजी शिल्लक
१	२	३	४	५	६
		(₹)	(₹)	(₹)	(₹)
१	शासनाकडून घेतलेले कर्ज	२००,००,००,०००	०	०	२००,००,००,०००
	एकूण	२००,००,००,०००	०	०	२००,००,००,०००

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ

अनूसुची "ई"

सन २०१७-१८ मधील तरतूदीचा तपशील दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु. क्र..	तपशील	दि. ०१-०४-२०१७ रोजी पुढे ओढलेली शिल्लक	वर्षातील भर	एकूण (रकाना ३ व ४ यांची बेरीज)	वजा : वर्षात वजा केलेली रक्कम	दि. ३१.०३.२०१८ रोजी शिल्लक (रकाना ५-६)
१	२	३	४	५	६	७
		(₹)	(₹)	(₹)	(₹)	(₹)
१	संग्रह समायोजन लेख्याच्या निपटाऱ्यासाठी तरतूद	४,६४,६७,३४७	२,२२,१२,४४४	६,८६,७९,७९१	१,५०,१९,३७६	५,३६,६०,४१५
२	बुडीत व संशयीत कर्जासाठी तरतूद	५,२९,३१,६००		५,२९,३१,६००	५३,२८,८५६	४,७६,०२,७४५
३	अप्रचलित भांडार सामानाच्या विल्हेवाटेतील हानी दाखल तरतूद	३२,२९,५००	३०,५३,६४१	६२,८३,१४२	०	६२,८३,१४२
	एकूण	१०,२६,२८,४४८	२,५२,६६,०८५	१२,७८,९४,५३४	२,०३,४८,२३२	१०,७५,४६,३०१

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ

अनूसुची "ई-१"

दि. ३१ मार्च २०१८ रोजी घसारा निधीच्या तरतूदीचा तपशील

अनु. क्र.	तपशील	दि. ०१-०४-२०१७ रोजी पुढे ओढवलेली शिल्लक	वर्षातील भर	एकूण (रकाना ३ व ४ यांची बेरीज)	वजा : वर्षातील घट व खातेबदल	दि. ३१.०३.२०१८ रोजी शिल्लक (रकाना ५-६)
१	२	३	४	५	६	७
		(₹)	(₹)	(₹)	(₹)	(₹)
	घसारा निधी					
१	**इमारती :-**					
	अ) पक्क्या इमारती	११३,२४,७८,८०५	६,३६,१९,७९२	११९,६०,९८,५६७	०	११९,६०,९८,५६७
	ब) पक्क्या इमारती (प्रवासी सुखसोयी)	५४,७०,५१,९८९	२,९१,९९,८९९	५७,६२,५१,८८८	०	५७,६२,५१,८८८
	क) पक्क्या इमारती (एमडीएन) (प्रवासी सुखसोयी)	१,४१,५३,४३९	१,२१,०१,३२०	२,६२,५४,७५९	०	२,६२,५४,७५९
	ड) कच्च्या इमारती	११७,१९,२३,६६५	१४,८२,२७,४८३	१३२,०१,५१,१४७		१३२,०१,५१,१४७
	ई) कच्च्या इमारती (प्रवासी सुखसोयी)	३१,१६,४६,५३५	२,२७,०४,८४६	३३,४३,५१,३८१		३३,४३,५१,३८१
	फ) कच्च्या इमारती (आदिवासी भाग)	५,२८,१२,६६७	१७,९६,१५९	५,४६,०८,८२६		५,४६,०८,८२६
२	**वाहने :-**					
	अ) प्रवासी वाहने (डिझेल)	२६१४,३२,२२,७६१	१५८,१९,३०,७२९	२७७२,५१,५३,४९०	१६१,८८,३२,५२२	२६१०,६३,२०,९६८
	ब) प्रवासी वाहने पुर्नप्रायकरण	१७,२२,८५,३७२	४९,४५,७१,५१०	६६,६८,५६,८८२		६६,६८,५६,८८२
	क) खात्याची वाहणे		२६,११,७०१	२६,११,७०१		२६,११,७०१
	क) खात्याची वाहणे	३२,००,१४,७३४	१,२१,९८,८८७	३३,२२,१३,६२२	१,०६,४५,४७०	३२,१५,६८,१५२
३	**सयंत्र व यंत्रसामग्री आणि हत्यारे :-**	३२,०४,८८,२२६	१,७४,२६,३७५	३३,७९,१४,६०१	२७,६४,८०७	३३,५१,४९,७९४
४	**इतर मालमत्ता :-**					
	अ) लाकडी फर्निचर	२,०८,८८,६१९	४,१३,७१६	२,१३,०२,३३५	२,००,०८१	२,११,०२,२५४
	ब) विद्युत सामग्री	३,०७,१५,९९१	७,५०,०५५	३,१४,६६,०४६	४१,३९४	३,१४,२४,६५२
	क) कार्यालयीन सामग्री	४,४९,००,६०२	११,७६,४४०	४,६०,७७,०४२	५,४८,१२९	४,५५,२८,९१४
	ड) अग्निशमन सामग्री	९,४२,३५४	१४,१६०	९,५६,५१४	०	९,५६,५१४
	ई) वैद्यकीय सामग्री	३,००,६०९	६०२	३,०१,२११	०	३,०१,२११
	फ) छायाचित्रण सामग्री	१७,५२,३२७	१६,७०,७५७	३४,२३,०८४	०	३४,२३,०८४
	ग) इतर सामग्री	१,९२,२६,६५६	१२,१३,०८३	२,०४,३९,७३९	१,७२,००४	२,०२,६७,७३४
	ह) संगणक यंत्रे	१८,१०,९२,१९१	१,०४,४९,७७७	१९,१५,४१,९६८	३,०५,४३६	१९,१२,३६,५३२
	च) पोलादी फर्निचर	२,२४,७९,५६१	२२,४७,२७६	२,४७,२६,८३७	२,९१,०८४	२,४४,३५,७५३
	ज) संकीर्ण सामग्री	८५,२५,५४२	१,१२,७८७	८६,३८,३२९	०	८६,३८,३२९
	एकूण	**३०५१,६९,०२,६४४**	**२४०,४४,३७,३२३**	**३२९२,१३,३९,९६७**	**१६३,३८,००,९२७**	**३१२८,७५,३९,०४०**

** यांत प्रवासी वाहनांतून खात्याच्या वाहनांत बदल केलेल्या परिणामी वर्ग केलेल्या ₹ ह्या रकमेचा समावेश आहे.

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ

अनूसुची "फ"

दि. ३१ मार्च २०१८ रोजी असलेला गुंतवणुकीचा तपशील

अनु. क्र.	तपशील	भागांची मुळ किंमत	एकूण भाग	रक्कम	रक्कम
		(₹)	(₹)	(₹)	(₹)
अ)	कर्जरोख				०
ब)	शेअर्समधील गुंतवणूकी :-				
	१) रायगड जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक लि.	५०	१	५०	
	२) स्टेट ट्रान्सपोर्ट को-ऑ. बँक लि.	१०	५०००	५००००	
	३) मुंबई जिल्हा मध्यवर्ती सहकार बँक लि.	१००	५०	५०००	
	४) ओम त्रिमुर्ती गृहनिर्माण सहकारी संस्था मर्यादित	५०	२५	१२५०	
					५६,३००
क)	इतर गुंतवणुक राष्ट्रीयकृत बँकातील अल्प मुदत ठेवी				४५२,०४,०८,४१४
				एकूण	४५२,०४,६४,७१४

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ

अनूसुची “ग”

दि. ३१ मार्च २०१८ रोजी आकस्मिकता निधीतील गुंतवणुकीचे विवरणपत्र

तपशील	रक्कम (₹)
दि. ०१-०४-२०१७ रोजी प्रारंभीची शिल्लक	३,००,०००
अधिक : गुंतवणुकीत निव्वळ भर	
दिनांक ३१-०३-२०१८ रोजीची अखेरची शिल्लक	**३,००,०००**

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ

अनूसुची “ह”

भांडार सामानाच्या साठ्याचे सन २०१७-१८ चे विवरणपत्र

तपशील	रक्कम (₹)
दिनांक ०१-०४-२०१७ रोजी प्रारंभिक शिल्लक	१०१,०३,७६,२९९
अधिक :वर्षातील खरेदी व समायोजना धरून रक्कम	३००५,६७,०३,४१२
एकूण	**३१०६,७०,७९,७११**
वजा: वर्षातील खप, समायोजना व वर्ग केलेल्या रकमा धरून	२९९२,५७,२६,९५२
दिनांक ३१-०३-२०१८ रोजीची अखेरची शिल्लक	**११४,१३,५२,७५९**

(टिप: वरील साठयामध्ये अप्रचलीत भांडार सामानाच्या साठयाचा समावेश आहे.)

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ

अनूसुची "आय"

दिनांक ३१ मार्च २०१८ रोजी संपलेल्या कालावधीतील भांडवली लेख्यासंबंधी विवरणपत्र

तपशील	रक्कम (₹)	तपशील	रक्कम (₹)
भांडवली खर्च	४११७,१७,३५,३७०	भाग भांडवल व भांडवली अशंदान	४११७,१७,३५,३७०
एकूण	**४११७,१७,३५,३७०**	**एकूण**	**४११७,१७,३५,३७०**

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ

अनूसुची “जे”

सन २०१७-१८ या आर्थिक वर्षातील पूर्वकालीन खर्चाचा तपशील

तपशील	रक्कम रूपये (₹)	रक्कम रूपये (₹)
अ) पूर्वकालीन नावे (डेबीट) :		
१) कामगार वेतन वाढ सन २०१६-२० ची तरतूद	५६३,२०,००,०००	
२) संकीर्ण आकस्मिक विविध उत्पन्न/खर्च	१०,८९,५४,०३०	
एकूण नावे (डेबीटस)		५७४,०९,५४,०३०
ब) वजा :- जमा (क्रेडीट)		
१) महागाई भत्त्याची अतिरिक्त तरतूद पूनर्लिखित केली	१७,१६,५२,६५८	
२) अदा न केलेल्या उपदानाची अतिरिक्त तरतूद पूर्नलिखित केली	८०,४१,६०१	
३) संशयित व बुडीतची अतिरिक्त तरतूद पूर्नलिखित केली	५१,६५,८१९	
४) इटीआयएम व ओआरएसची वसुली	५,२०,१५,३४४	
एकूण जमा (क्रेडीट)		**२३,६८,७५,४२२**
एकूण नावे (डेबीट)		**५५०,४०,७८,६०८**

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ

अनूसुची "के"

दि. ३१-०३-२०१८ रोजीच्या अनामत व बयाणा ठेवी इत्यादी बाबतचा तपशील

अनु. क्र.	तपशील	रक्कम (₹)
१	भंगार मालाच्या विक्रीवरील कर व सेवा कर	४,३१,२९,३९४
२	स्थापत्य अभियांत्रिकी बाबत अनामत रक्कम	७०,७८,१८७
३	परवाना धारकाकडून मिळालेली अमानत रक्कम	८०,१४,२०,८०२
४	मुख्यमंत्री सहाय्यता निधी (रिलीफ फंड)	९,४२६
५	प्रासंगिक करार ठेवी	७,४९,६३,५५६
६	कर्मचाऱ्यांचे अदा न केलेले वेतन व इतर रकमा	३,५२,४२,६७८
७	वेतनातून वसूल केलेला आयकर (स्थापत्य अभियांत्रिकी)	२,९९,९५,३२५
८	आगाऊ प्राप्त झालेले उत्पन्न	६१,४५,८१,२८४
९	पिकअप शेड प्रिमियम	३२,२५,०००
१०	इतर अनामत रकमा	४,५१,७१,०६८
	एकूण	**१६५,४८,१६,७२१**

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ

अनूसुची "ल"

दि. ३१-०३-२०१८ रोजीचा कर्ज व अगाऊ रकमा यांचा तपशील

अनु. क्र.	तपशील	रक्कम (₹)
१	उत्सव, प्रवासभत्ता, वेतन घरबांधणी, संगणक, रूग्णालय इ. साठी कर्मचाऱ्यांना दिलेला अग्रिम	४७,३८,३३,२४२
२	पुरवठादारांना मालखरेदीसाठी दिलेला अग्रिम	३,४५,७२,१५५
३	खराबमाल, कमी पुरवठा इत्यादिपोटी पुरवठादारांकडून येणे असलेल्या दाव्याची रक्कम	५,४०,२७,२८७
४	आकस्मिक खर्चासाठी आगाऊ रक्कम	६०,०४,९२९
५	जमिन खरेदीसाठी दिलेली आगाऊ रक्कम	२,८६,५५,१४७
६	इतर परिवहन महामंडळाकडून डिझेल इ. पोटी येणे रक्कम	१३,४९,६१६
७	इतर संकीर्ण अग्रिम	२,४९,१८,४१८
	एकूण	**६२,३३,६०,७९३**

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ

दिनांक ३१ मार्च २०१८ रोजी संपलेल्या वर्षाचे

नफा-तोटा पत्रक

व त्या तारखेला असणाऱ्या ताळेबंदाचा भाग असणारी टिप्पणी

लेखा नोंदीमधील धोरणात्मक बाबी- :

१) लेखा नोंद पध्दती :

महामंडळाने उत्पन्न व खर्च यांच्या लेखा नोंदी करण्यासाठी "व्यापारी पध्दत" अवलंबिलेली आहे. परंतु प्रवासी करपात्र उत्पन्नाची विवरणपत्रे परिवहन आयुक्त कार्यालय, महाराष्ट्र यांना सादर करतांना विवरणपत्रातील करपात्र उत्पन्न व लेख्यांमधील करपात्र उत्पन्न यांचा ताळमेळ असणे आवश्यक आहे. त्यामुळे करपात्र उत्पन्नाच्या पूर्वकालीन समायोजनांची लेखानोंद चालू वर्षातील नियमित लेखाशिर्षाना करण्यात येते.

वर्षअखेरीस रात्रवस्तीस गेलेल्या व पुढील आर्थिक वर्षामध्ये मूळ आगारात परतलेल्या वाहकांनी मिळविलेले उत्पन्न पुढील आर्थिक वर्षाच्या, लेख्यांमध्ये नोंदविण्यात आलेले आहे.

२) शिल्लक असलेल्या भांडार सामानाचा साठा:

ताळेबंदात दर्शविलेले भांडार बाबींचे व सामुग्रीचे मुल्य संगणकबध्द किंमत भांडार सामानाच्या खातेवही नुसार मध्यवर्ती भांडार, विभागीय भांडार व मध्यवर्ती कार्यशाळा यामध्ये असलेला साठा, आगारात ठेवलेल्या खातेवही नुसार आगारात असलेला साठा आणि राज्य मार्ग परिवहन कार्यालयाच्या दरम्यान मार्गस्थ असलेला साठा दर्शविते. संगणकावर भारीत सरासरी दरानुसार या साठ्याचे मूल्य काढण्यात आले आहे. नफा-तोटा पत्रकात खर्ची घातलेल्या भांडार सामानाच्या खपाचे अंतिम मूल्य, वर्षारंभीचा शिल्लक साठा व वर्षभरातील भांडार सामानाची खरेदी यांच्या बेरजेतून वर्षअखेरीस असलेला भांडार साठा वजा करून काढण्यात आले आहे.

राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाच्या विविध कार्यालयात लेखे पूर्ण करण्याच्या कालावधीत आलेल्या भांडार सामुग्रीच्या तपासणीची कार्यवाही काही प्रकरणी पूर्ण झालेली नसल्यामुळे आर्थिक वर्षाच्या शेवटच्या दिवशीच्या भांडार सामुग्री साठयात त्याचा समावेश करण्यात आलेला नाही. तसेच सदर दायित्वाची तरतूद लेख्यात करण्यात आलेली नाही.

३) स्थिर मत्तांचे मूल्य:

अनुसूची "अ" मधील भाडेतत्वावर घेण्यात आलेल्या जमिनी व प्रवासी सुखसोयीच्या भाडेतत्वावरील जमिनी वगळता इतर स्थिर मत्तांचे मूल्य मूळ किंमतीस दर्शविण्यात आले आहे. भाडेतत्वावरील जमिनींचे मूल्य संबंधित वर्षापर्यन्तचे अधिमूल्य वजा करून दर्शविण्यात आले आहे.

४) घसारा:

मालमत्तेच्या विविध वर्गवारीप्रमाणे महामंळाने घसारा तरतूदीसाठी "स्ट्रेट लाईन फंड" पध्दत अवलंबिलेली आहे. ठरविण्यात आलेल्या दरानुसार वर्षभरातील नक्त वाढीवर दर वर्षी स्वतंत्रपणे घसारा काढण्यात येतो. वाहनांच्या पुन: स्थितीकरण खर्चामुळे वाहनांच्या आयुर्मानामध्ये तीन वर्षापर्यंतची वाढ होत असल्याने अशा खर्चाचे वर्गीकरण भांडवली म्हणुन करण्याचा धोरणात्मक निर्णय महामंडळाने घेतला आहे.

मालमत्तेच्या विविध वर्गवारीप्रमाणे घसाऱ्याचे दर खालीलप्रमाणे आहेत.

अ) वाहनांच्या पुस्तकी किमतीच्या प्रमाणशीर भाग हा वर्षभरात वाहनाने केलेले किमी व असेक्षितकिमी लक्षात घेऊन प्रवासी वाहनांवरील घसारा परिगणन करण्यात येतो. सदर परिगणनेमध्ये प्रत्येक वर्षी वाहनाने किमान ६५००० किमी केल्याचे गृहीत धरले आहे. पुन:स्थितीकरण खर्चाच्या १/३ भाग नफा तोटा खाती दाखविला असून २/३ भाग हा ताळेबंदामध्ये पुढे ओढला आहे.

आ) खाते वाहनाच्या बाबतीत प्रत्यक्ष किंमतीच्या २० टक्के प्रतिवर्षी.

इ) पक्क्या इमारती : प्रत्यक्ष किंमतीच्या २.५ टक्के प्रतिवर्षी.

ई) कच्या इमारती : प्रत्यक्ष किंमतीच्या १० टक्के प्रतिवर्षी.

उ) यंत्रासामुग्री व पोलादी फर्निचर:- प्रत्यक्ष किंमतीच्या १५ टक्के प्रतिवर्षी.

ऊ) अग्निशमन सामुग्री, वैद्यिकीय सामुग्री, छायाचित्रण सामुग्री, लाकडी फर्निचर, विद्युत सामुग्री, कार्यालयीन सामुग्री व इतर किरकोळ सामुग्री करिता प्रत्यक्ष किंमतीच्या २० टक्के प्रतिवर्षी.

ए) संगणक यंत्राच्या बाबीकरीता : प्रत्यक्ष किंमतीच्या ३० टक्के प्रतिवर्षी.

वर्गवारीनुसार निरनिराळया मालमत्ता ताळबंदामध्ये "मालमत्ता व संपत्ती" यामध्ये त्यांच्या मूल्यानुसार दाखविण्यात आलेल्या असून संचित घसारा हा ताळेबंदात "भांडवल व दायित्वे" यामध्ये घसारा निधी म्हणून दर्शविण्यात आलेला आहे.

वाहनांच्या बदली किंमतीतील तूट भागविण्यासाठी अतिरिक्त घसाऱ्याची तरतूद, आर्थिक वर्षामध्ये निव्वळ अधिक्य असल्यास वार्षिक लेख्यांमध्ये करण्यात येते.

५) व्यापारी संकुले :

महामंडळाच्या ताब्यातील अतिरिक्त जमिनीवर व्यापारी संकुले विकसित करण्याची परवानगी राज्य शासनाने दिलेली आहे. या बाबींसाठी विकासकांकडून मिळालेली अधिमूल्याची विभागणी भाडे तत्वाच्या एकूण कालावधीत करून संबंधित वर्षाची रक्कम उत्पन्न म्हणून दर्शविण्यात आलेली आहे. विकसित केलेली व्यापारी संकुले हिशेब पुस्तकांमध्ये प्रत्येकी **₹** १/- या किमंतीस दर्शविण्यात आलेली आहेत.

६) पुन:प्रायकरण, रूपांतर, आणि संशोधन व विकास यावरील खर्च:

वरील बाबींवरील खर्चाची विभागणी महसुली खर्च म्हणून करण्यात आलेली आहे.

७) शासनाकडून मिळालेल्या अनुदानाच्या (ग्रँटस) लेखानोंदी:

शासनाकडून मिळालेल्या अनुदानाच्या लेखा-नोंदी "उत्पन्न मार्गानुसार" (इनकम अ‍ॅप्रोच) केल्या जातात. सदर नोंदी अनुदानातुन मिळालेल्या मत्तेच्या आयुर्मानानुसार, थोडक्यांत घसाऱ्याच्या प्रमाणांत, नफा-तोटा पत्रकांत दर्शविल्या जातात.

इतर टिप्पण्या:-

८) दिनांक ३१-०३–२०१८ पर्यन्त त्रयस्थ पक्षांच्या विरूध्द महामंडळाने दाखल केलेले दावे:

महामंडळाची वाहने व इतर मालमत्ता यांचे झालेले नुकसान व हानी या कारणास्तव बाहेरील व्यक्ती/संस्था यांच्या विरूध्द महामंडळाने एकूण सुमारे ₹ ११.१२ कोटी रकमेचे ५७७ दावे दाखल केलेले आहेत. अशा प्रकारे दावा केलेल्या रकमा प्रत्यक्ष मिळाल्यावर हिशोबात दाखविण्यात येतात. या ५७७ प्रकरणांपैकी ३०० दाव्या प्रकरणातं महामंडळाने ₹ ८.०२ कोटी इतक्या रकमेची मागणी करणारे दावे न्यायालयात दाखल केले आहेत.

९) दिनांक ३१-०३-२०१८ पर्यन्त महामंडळाविरूध्द त्रयस्थ पक्षांनी दाखल केलेले दावे:

महामंडळाविरूध्द अपघात इत्यादींबाबत ₹ ३२९.४८ कोटी इतक्या रकमेचे ३४७४ दावे दाखल करण्यांत आलेले आहेत. त्यापैकी ३२११ दावेचे रू. ३१०.७९ कोटी व आकस्मित अपघात संबंधीत आहेत. ₹ ३.२१ कोटीची दायित्वाची तरतूद वार्षिक लेख्यात करण्यात आलेली आहे. तसेच दि. ३१.०३.२०१८ पर्यत अपघात सहाय्यता निधीची शिल्लक ₹ १२८.५८ कोटी व आकस्मित उत्तरदायित्वाचा खटला कोर्टाकडे ₹ १७९ कोटी स्विकारला गेलेला आहे. परंतु ३१.०३.२०१८ पर्यंत निकाली काढण्या आलेले नसल्यामुळे प्रलंबित आहे.

१०) बसगाड्यांचा साठा:-

दिनांक ३१-०३-२०१८ रोजी महामंडळाकडे एकूण १९५२७ प्रवासी वाहने आहेत.तसेच सुमारे ₹ १२४.०२ कोटी रकमेची १००६ वाहने मोडीत काढलेली असुन विकलेली नाही. त्याचा दिनांक ३१.०३.२०१८ च्या स्थूल रकमेत आणि वाहनांच्या घसारा निधीत समावेश आहे.

१० (अ) खाते वाहन: सुमारे ₹ १.३६ कोटी रकमेची ६० वाहने मोडीत काढलेली असुन विकलेली नाही. त्यांचा दिनांक ३१.०३.२०१८ च्या खाते वाहनाच्या स्थूल रकमेत आणि खाते वाहनांच्या घसारा निधीत समावेश आहे.

११) प्रवाशांना दिलेल्या विविध प्रकारच्या सवलतींची प्रतिपूर्ती :-

महामंडळाने विविध स्वरूपात प्रवास भाडयात दिलेल्या सवलतीचे मूल्य ₹ १३८३.२० कोटी इतके असून ते राज्य शासनास देय असणाऱ्या प्रवासी कराच्या रकमेपोटी समायोजित केले आहे. आर्थिक वर्ष २०१७-१८ मध्ये प्रवासी कर ₹ ३८१.६२ कोटी सवलतींच्या मूल्यांमधुन समायोजित करण्यात आलेले आहे.

१२) संपादित जमिनीसाठी दायित्वाची तरतूद:-

जमीन खात्याच्या ₹ ९९.६१ कोटी रकमेमध्ये भूसंपादन अधिकाऱ्यांना देण्यात आलेल्या ₹ ४२.९२ कोटी या अग्रिम रकमेचा समावेश, सदर जमिनी दि.३१.०३.२०१८ पर्यन्त महामंडळाच्या ताब्यात असल्यामुळे, करण्यात आलेला आहे. सध्या महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाच्या ४४ जागांसाठी ५६४५३ चौ. मीटर क्षेत्र अतिक्रमणेखाली आहे.

राज्यातील निरनिराळया ठिकाणी महामंडळाची भुसंपादनाची जमीन मालकांच्या वाढीव नुकसान भरपाईच्या मागण्या, महामंडळाच्या मालकीच्या रिक्त जमिनीवरील अतिक्रमणे, संबंधीत प्राधिकरणास जादा/वादग्रस्त जमिनी परत देण्याची विनंती आणि अगोदरच जमा केलेली भरपाईची रक्कम परत करण्याच्या मागण्या इत्यादी प्रकरणे वादग्रस्त आहेत. अशा सर्व वादग्रस्त प्रकरणामध्ये योग्य ती न्यायालयीन कारवाई महामंडळाचे हित जपण्यासाठी करण्यात येत आहे.

१३) मुदत संपलेल्या मुदत ठेवी:-

मुदत संपली असून सुध्दा ₹ २.७१ कोटी इतक्या रकमेच्या ठेवींची ठेवीदारांकडून ३१ मार्च २०१८ पर्यन्त मागणी झालेली नाही. या मुदत ठेवींवर व्याजाची तरतूद लेख्यात केलेली नाही. कारण अशा मुदत संपलेल्या ठेवींवर महामंडळ व्याज देत नाही.

१४) भंगार सामुग्रीच्या मालाचा साठा:-

दिनांक ३१.०३.२०१८ रोजी महामंडळाकडे भंगार सामुग्री मालाचा साठा ₹ १५.९३ कोटी इतक्या किंमतीचा होता

१५) एम.आय.डी.सी. व सिडकोकडून संपादित केलेल्या जमिनी

महामंडळाने एम.आय.डी.सी. व सिडकोकडून दीर्घ कालावधीकरीता जमिनी भाडे तत्वावर घेतलेल्या असून त्यापैकी काही ताब्यात घेतल्यापासून रिक्त आहेत. त्याचा तपशील खालीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	जागा	क्षेत्रफळ (हेक्टर)	अधिमूल्य (₹)
१)	चिंचोली-सोलापूर	९.७८	२९,३४,०००
२)	वाशी-नवी मुंबई	१.५०	८२,९१,२६८

चिंचोली-सोलापूर येथील जागेबाबत ₹ १.२९ कोटी अतिरिक्त अधिमुल्याची एम.आय.डी.सी. कडून मागणी आलेली आहे. तथापि, महामंडळाने सदर बाबत सूट मिळणेविषयी विनंती केलेली आहे.

१६) महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ भविष्य निर्वाह निधी विश्वस्त मंडळ:-

कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधी व संकीर्ण तरतुदी अधिनियम,१९५२ मधील तरतुदीनुसार रा.प. महामंडळाने भविष्य निर्वाह निधी वर्गणी व महामंडळाचे अंशदान यासाठी स्वतंत्र न्याय व विश्वस्त मंडळाची स्थापना केलेली आहे. केंद्र सरकारने वेळोवेळी गुंतवणुकीसाठी विहीत केलेल्या निदेशाप्रमाणे विश्वस्त मंडळाकडे जमा होणाऱ्या निधीची गुंतवणूक केली जाते.

सांविधिक व्याजदर देण्यासाठी सदर निधीमध्ये तूट निर्माण झाल्यास विश्वस्त मंडळाकडे रक्कम भरपाई करण्याची जबाबदारी महामंडळाने स्विकारलेली आहे.

१. “युपीसीएसएमएफएल” (भविष्य निर्वाह निधी आणि भविष्य निर्वाह निधी - II विश्वस्तनिधी दोघांची गुंतवणुक आहे) यांचेकडुन येणे रकमेपोटी मुंबई उच्चन्यालयात दावा दाखल करण्यात आला असुन याबाबतचे दाव्यांबाबत अधिकृत निवारकाकडुन कार्यवाही चालु आहे. दाव्यामध्ये सामाविष्ट असलेली रक्कम ₹ १७.९१ कोटी (मुदल + व्याज) इतकी आहे.

२. दाव्यामध्ये सामाविष्ट असलेली रक्कम ₹ २७.१६ कोटी (मुदल + व्याज) इतकी मे ॲमटेक ऑटो लि. यांच्याकडून रक्कम प्रलंबित आहे. मे ॲमटेक ऑटो लि. नॅशनल कंपनी लॉ ट्रिब्युनलने इन्सॉल्वन्सी रिझॉल्यूशन प्रोसेस सुरू करण्यात आलेली आहे. दावा निकाली काढण्यासाठी प्रक्रिया सुरू करण्यात आलेली आह व काम प्रगती पथावर आहे.

१७) उपदान निधी तरतूद:-

महामंडळाने उपदान विश्‍वस्त मंडळ स्थापन केले असून ते आयकर कायदा १९६१ अन्वये स्वीकृत करण्यात आलेले आहे. उपदान विश्‍वस्त मंडळाचे कार्य मरामापमं उपदान निधी विनियम १९६८ नुसार संचलित केलेले आहे. नियम क्रमांक १६(ग) (अ) मध्ये असे नमुद केले आहे की (अ) सर्वसाधारण आणि पुरक उपदानाकरिता विश्वस्त मंडळाला द्यावयाचे योगदान वर्षाअखेरीस सर्व पात्र कर्मचाऱ्यांच्या संदर्भातील उपदान दायित्वाचे सवलती मुल्य आणि विश्वस्त मंडळाकडे वार्षिक योगदान प्राप्त होण्यापुर्वीच्या रक्कमेच्या फरकापेक्षा जास्त असता कामा नये.

विनियम क्रमांक १९ मध्ये असे नमूद केले आहे की, महामंडळ प्रथमत: त्यांच्या निधीतून उपदानाचे देयक देईल. या देयकांचा स्वतंत्र लेखा ठेवण्यात येईल आणि विश्वस्त मंडळाच्या वार्षिक योगदानाच्या रकमेची गणना करतेवेळी आतापर्यंत दिलेल्या रकमेचा विचार करण्यात येईल.

वरील नियमानुसार, विश्वस्त संचालक मंडळ, मरामापम उपदान विश्वस्त मंडळ यांनी गणना केलेले उपदान दायित्व खालील प्रमाणे आहे:-

वास्तवानुसार गणना केलेले दायित्व	: ₹ १५३०.१९ कोटी
अधिक :- ३१.०८.२०१८ पर्यंत न भरलेली उपदाना रक्कम	: ₹ १९.८८ कोटी
एकुण	: ₹ १५५०.०७ कोटी
वजा :- विश्वस्त मंडळाकडे उपलब्ध असलेला उपदान घटक	: ₹ ११९८.४७ कोटी
निव्वळ उपदान दायित्व	: ₹ ३५१.६०कोटी
वजा :- महामंडळाने केलेले उपदान	: ₹ २६४.०७ कोटी
आर्थिक वर्ष २०१७-१८ करिता तरतूद करण्यात आलेले दायित्व	: ₹ ८७.५३ कोटी

तथापि, भारताचे नियंत्रक आणि महालेखापरिक्षक यांच्या तरतूदीय टिप्पणीनुसार उपदान दायित्व ₹ १०९५.५७ कोटी इतके आहे. परंतु महामंडळाचे धोरण वास्तविक खर्चाच्या आधारे उपदान प्रदान करणे असे आहे आणि हेच धोरण ३१.०३.२०१८ रोजी संपणऱ्या वर्षाकरिता लागू आहे.

१८) विवाद्य बाबी:-

महामंडळाच्या ठाणे विभागातील दोन आगारांच्या ₹ २९,८८७/- व ₹ १२,५५,८६९/- या दोन रकमांच्या अकृषिक कराच्या निर्धारणासंबंधी महामंडळाने दाखल केलेल्या दाव्याचा निकाल महामंडळाच्या बाजूने लागलेला आहे. संबधित खात्याने दाव्याच्या निकालाप्रमाणे अकृषिक कराचे पुर्ननिर्धारण अद्याप केले नसल्याने उपरोक्त रकमांच्या दायित्वाची तरतूद लेख्यांमध्ये करण्यात आलेली नाही.

खाजगी व्यक्तिंबरोबर प्रवासी बसेसच्या प्रासंगिक करारांसाठी दिनांक०१-०४-२००८ पासून एकूण रकमेच्या ४० टक्के भागावर सेवा कर देय आहे. सदर सेवा कर संबंधित व्यक्तिंकडून वसूल करून भरावयाचा आहे. परंतु महामंडळाने सेवा कराची वसुली करताना ४० टक्के रकमेऐवजी २५ टक्के रक्कम गृहित धरलेली आहे. उपरोक्त फरकामुळे कमी वसुल केलेल्या व परिणामी कमी भरणा झालेल्या सेवाकराची वसुली संबंधित करारदारांकडून करण्याचे प्रयत्न सुरू असल्याने त्याचे दायित्व लेख्यांमध्ये नोंदविण्यात आलेले नाही. तसेच महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळालाकडून ₹ ९२,१२,३७५खाजगी व्याक्तिंकडून ४० टक्के भागावर सेवा कर वसुल करण्यात आलेला आहे. आता पर्यंत ₹ २३,३२,१६५ रूपये वसुल करण्यात आलेली आहे व शिल्लक रक्कम ₹ ६८,८१,२१०/- वसूली करण्याची कार्यवाही सुरू आहे. रा. प. रत्नागिरी व सिधुंदुर्ग विभागाने शाळांना पुरविण्यात आलेल्या प्रासंगिक करारावरील बसेस पासुन मिळालेल्या उत्पन्नावर सेवावर मागणी संदर्भात सेवाकर आयुक्त यांच्याकडे याचिका

दाखल केली होती. सदर याचिकेवर सेवाकर आयुक्त यांनी नकार दर्शविणयात आलेला आहे. महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाने सेवाकर शैक्षणिक संस्थाकडून वसूल केलेला आहे. म्हणुन सेवाकर परत करता येऊ शकत नाही.

१९) पोस्टाच्या टपाल वाहतुकीपोटी येणे :-

"मिळविलेले परंतु प्राप्त न झालेले उत्पन्न" यात पोस्टाच्या टपाल वाहतुकीची रक्कम ₹ ५.९१ कोटी इतकी असून त्यापैकी ₹ २.१७ कोटी इतकी रक्कम टपाल खात्याने वादग्रस्त ठरविलेली आहे.

२०) वाणिज्यिक आस्थापनापोटी येणे :-

दिनांक ३१-०३-२०१८ रोजी "मिळविलेले परंतु प्राप्त न झालेले उत्पन्न" यात उपहारगृहासह वाणिज्यिक आस्थापनाकडून येणे असलेल्या ₹ २१.५८ कोटी रकमेचा समावेश आहे. यापैकी ३६६ प्रकरणी न्यायालयात दावे दाखल केलेले असून त्याचे मूल्य, मुद्दल व त्यावरील व्याजासह, ₹ २३.३२ कोटी इतके आहे.

२१) स्थापत्य अभियांत्रिकी खर्चाचे आकस्मिकता दायित्व :-

स्थापत्य अभियांत्रिकी खर्चाचे आकस्मिकता दायित्व दि. ३१.०३.२०१८ रोजी अंदाजे ₹ १९१.२७ कोटा असून त्यापैकी ₹ १४९.७४ कोटीचे दायित्व अपूर्ण स्वरूपातील आभियांत्रिकी कामाबाबत आहे व ₹ ४१.५३ कोटीचे दायित्व दिनांक ३१-०३-२०१८ पर्यन्त सुरू होऊ न शकलेल्या आभियांत्रिकी कामाबाबत आहे.

२२) आयकर निर्धारण :-

आयकर कायद्याखाली महामंडळाचे "धर्मादाय संस्था" असे वर्गीकरण निर्धारण वर्ष २००९-१० पासून नसल्याबाबत आयकर खात्याकडून कळविण्यात आलेले आहे. सदर बाब तपासली असता, महामंडळाचे असे मत झाले आहे की, उपरोक्त वर्गीकरण भविष्यातही चालू राहू शकते व त्यामुळे या गृहीतकावर आयकर विवरणपत्र दाखल करण्यात आलेले आहे. तथापि, आयकर प्राधिकाऱ्यांनी मागील काळाचे पुढे ओढलेला तोटा नाकारून सन २००८-०९, २००९-१० ते २०१४-१५ या वर्षाचे आयकर विवरणपत्र मंजूर केलेले आहेत. जरी मंजूर आयकर आदेशानुसार देय आयकर निरंक असला तरी महामंडळाने आयकर आदेशाच्या विरूध्द सी. आय.टी (अपिल) - । कडे दावा दाखल केला आहे. त्यांचा निर्णय प्रलंबित आहे.

खालील कर निर्धारण वर्षाकरिता कर निर्धारण अधिकारी यांनी नोटीस जारी केली असून त्या विरोधात मरामापमं ने आयकर आयुक्त (प्रमुक्ती) यांच्याकडे स्थगिती याचिका दाखल केलेली आहे आणि आयकर आयुक्त (अपील) यांचा निर्णय होईपर्यंत स्थगिती असेल.

निर्धारण वर्ष	रक्कम (₹)
२००९-१०	२१०,६४,४४,६७०/-
२०१०-११	१५१,५४,३०,८३०/-
२०११-१२	९८,९२,८३,०८०/-
२०१२-१३	१८२,९३,९१,७१०/-
२०१३-१४	३०३,३६,२१,५७०/-
२०१४-१५	६७,६७,५४,४१०/-

महाराष्ट्र मार्ग परिवहन महामंडळाने आयकर अधिकाऱ्यांच्या उपरोक्त कर निर्धारण वर्षाकरिताच्या निर्णयाविरोधात अपिल दाखल केलेली आहे.

आयकर आयुक्त (प्रमुक्ती) यांच्या आदेशान्वये मरामापमंने मागणी सूचनेस मुदतवाढ मिळण्याकरिता रू. ४ कोटी कर निर्धारण वर्ष २००९-१०, २०१०-११, २०११-१२ आणि २०१३-१४ करिता जमा केले आहेत (रूपये १ कोटी प्रत्येक मुल्यांकन वर्षाकरिता) आयकर आयुक्त (प्रमुक्ती) यांच्याकडील सुनावणीनंतर सर्व चारहि प्रकरणे आयकर आयुक्त (अपील) यांच्याकडे सुनावणीकरिता पाठविली आहेत आणि त्याकरिता आयकर आयुक्त (अपील) यांनी प्रत्येक मुल्यांकन वर्षाच्या एकूण मागणी सूचना रकमेच्या २०% रक्कम चार हप्यामध्ये जमा करण्याचे आदेश दिले आहेत. मरामापने आयकर कार्यालयाच्या उपरोक्त निर्णयाला स्थगिती दिलेली आहे. हि प्रकरणे आता आयकर आयुक्त (अपिल) यांच्याकडे प्रलंबित आहेत.

मुख्य आयकर आयुक्तांनी कर निर्धारण वर्ष २०१२-१३कराची अपिल खारीज केली आहे. त्यामुळे मरामापमने आयकर अपीलीय प्राधिकरण (आयटीएटी) मुंबई यांच्याकडे दिनांक २९.०८.२०१७ रोजी अपिल दाखल केले आहे.

कर निर्धारण वर्ष २०१४-१५ करिता आयकर अधिकारी यांनी दिनांक ०२.०२.२०१७ रोजी ₹ ६७,६७,५४,४१०/- ची मागणी सूचना जारी केली आहे, ही दुरूस्तीकरीता आयकर उपायुक्त (प्रमुक्ती (२)१) यांच्याकडे पाठविण्यात आलेली आहे.

२३) <u>बुडीत व संशयीत रकमेसाठीची तरतूद:-</u>

बुडीत व संशयीत रकमेसाठीची तरतूद विभागांकडून पाठविण्यात आलेल्या माहितीनुसार केली जाते. सदर तरतूद करताना अशाप्रकारे केली जाते की, जेणेकरून त्या वित्तिय वर्षातील सर्व बुडीत व संशयीत रकमा अंर्तभूत होऊ शकतील.

२४) <u>रजा रोखीकरण:-</u>

महामंडळाने व्यापारी लेखाकंन पध्दतीचे अनुसरण केले आहे आणि उपार्जित स्वरूपात जमा व खर्च निश्चित केले आहे. महामंडळामध्ये सर्व कर्मचाऱ्यांच्या शिल्लक रजा विचारात घेऊन रजा रोखीकरणाच्या दायित्वाची तरतूद केली जात नाही. महामंडळाच्या धोरणानुसार सेवा निवृत्त होणाऱ्या कर्मचाऱ्याच्या सेवा पुस्तकामधुन अंतिम शिल्लक रजेनुसार रजा रोखीकरण दिले जाते. सेवा निवृत्त होणाऱ्या कर्मचाऱ्याचे शेवटचे मुळ वेतन व महागाई भत्ता या नुसार ठरवले जाते. महामंडळाकडे आर्थिक वर्षा अखेरीस रजा रोखीकर दायित्वाची गणना करण्याचे कोणतेही धोरण नाही. तथापि ३१ मार्च २०१८ रोजी संपलेल्या आर्थिक वर्षाकरिता भारताच्या नियंत्रक आणि महालेखापरिक्षक यांनी रजा रोखीकरणाच्या दायित्वाची गणना केली असून ते अंदाजे रू. १०५१.३७ कोटी इतके आह. सदर गणना महामंडळाच्या वार्षिक लेख्यांमध्ये घेतलेली नाही.

२५) <u>पोलीस मोटर वॉरंट</u>

महामंडळ पोलीस मोटार वॉरंट / जेल मोटार वॉरंट आधारे पोलीस आणि तुरूंग विभागीतील लोकांना भाड्याच्या बदल्यात परिवहन सेवा महाराष्ट्र शासन निर्णय क्रमांक एसटीसी / १९७८ / ३६० पीओएल-५ दि २७.०९.१९७९ नुसार पुरविते. सदर शासन निर्णयातील विधान-ब, उपविधान ॥। अनुसार महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन मंडळाला प्रत्येक आर्थिक वर्षाकरिता ३० सप्टेंबर पूर्वी एकरकमी देयक प्रदान करावे. प्रलंबित देयकाकरिता शासन प्रती मास १% व्याज देण्यास किंवा प्रलंबित कालावधीकरीता अदत्त रकमेचा काही हिस्सा देण्यास जबाबदार आहे. या विधानानुसार महामंडळाने प्रलंबित देयकांविरूद्ध रू. ७१,५७,२९,७३१/- इतक्या व्याज रकमेचा पोलीस विभागाकडे दावा केला आहे. उपरोक्त व्याज दाव्याच्या रकमेची वसूली करण्यीची प्रक्रिया सुरू आहे.

२६) मध्यवर्ती कार्यशाळांच्या कर्मचाऱ्यांना वर्षभरात अदा होणाऱ्या महागाई भत्याच्या फरकाची अथवा कामगार कराराच्या पुर्वलक्षी प्रभावाने देण्यात येणाऱ्या वेतन फरकाची रक्कम त्या वर्षातील वाहने वा जमिनी या भांडवली खर्चामध्ये समाविष्ट केलेली नसून ती पुर्वकालीन समायोजन खात्यात नोंद केली जाते.

२७) गेल्या वर्षातील आकडयांची आवश्यक तेथे गटवारी व नवीन मांडणी केलेली आहे. नफा-तोटा पत्रक व ताळेबंद यात दर्शविलेले कंसातील आकडे हे गतवर्षाचे, त्या त्या संबंधीत बाबींचे, आतील रकान्यातील (इनर कॉलम) तुलनात्मक आकडे आहेत.

सही, अनुसूची “अ” ते “ल” आणि वार्षिक लेख्यांची भाग असणारी टिप्पणी.

सही/-
वित्तीय सल्लागार व मुख्य लेखा अधिकारी
महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ

खर्चाच्या विभागणीची टक्केवारी
(२०१७-१८)

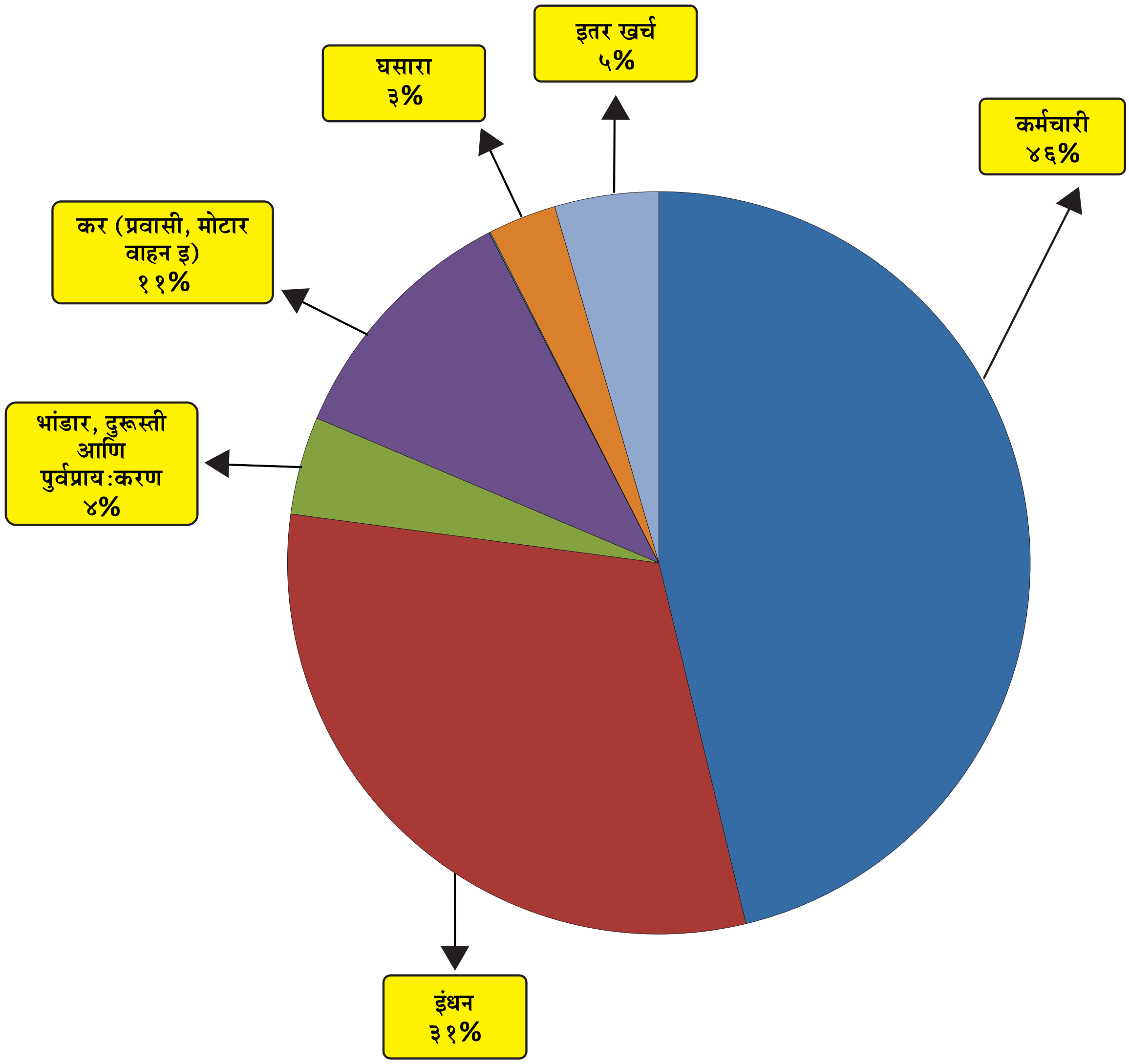

प्रति कि. मी. उत्पन्न व प्रति कि. मी. खर्च ((₹)

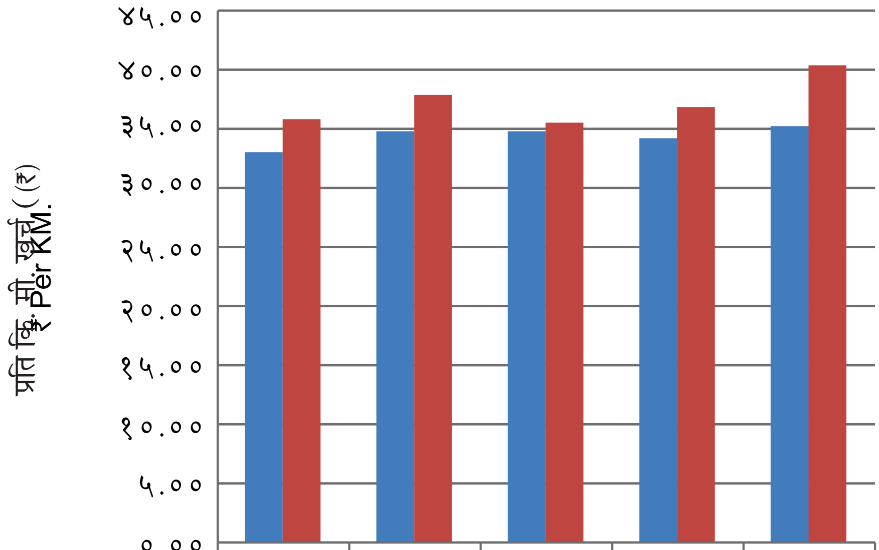

	२०१३-१४	२०१४-१५	२०१५-१६	२०१६-१७	२०१७-१८
उत्पन्न / कि. मी.	३२.९२	३४.८२	३४.६८	३४.१५	३५.२४
खर्च / कि. मी.	३५.८२	३७.८९	३५.५५	३६.७८	४०.३०

एकूण उत्पन्न आणि एकूण खर्च ((₹ कोटीत)

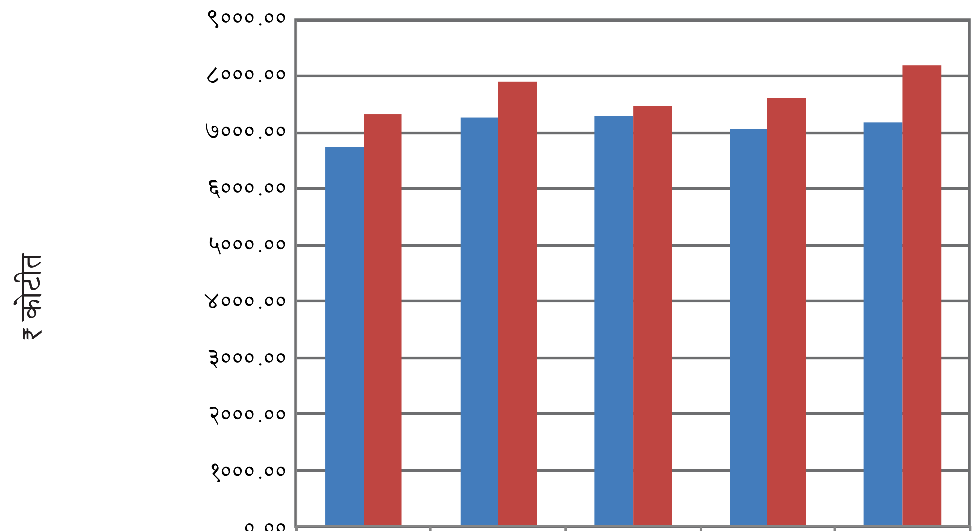

	२०१३-१४	२०१४-१५	२०१५-१६	२०१६-१७	२०१७-१८
उत्पन्न	६७३७.५४	७२५८.६६	७२.८४.४८	७०५६.३३	७१६८.०१
खर्च	७३३१.७४	७९००.२७	७४६७.२४	७५९९.९०	८१९६.२७

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ, मुंबई

यांच्या दिनांक ३१ मार्च २०१८ रोजी संपलेल्या वर्षाच्या वार्षिक लेख्यांवरील

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांचा स्वतंत्र हिशेब तपासणी अहवाल

आम्ही सोबत जोडलेल्या महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाच्या ३१ मार्च २०१८ रोजीचा ताळेबंद व त्यासोबत जोडलेल्या नफा-तोटा पत्रक आणि निव्वळ महसूली विनियोजन लेखा यांचे मार्ग परिवहन महामंडळ अधिनियम १९५०, कलम-३३(२) अन्वये लेखा परीक्षण केले. सदर वित्तीय तक्त्यांची जबाबदारी ही महामंडळाच्या व्यवस्थापनाची असून आम्ही केलेल्या लेखा परीक्षणाच्या आधारे त्यावर मत प्रदर्शित करणे ही आमची जबाबदारी आहे.

या स्वतंत्र लेखापरिक्षण अहवालात भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांनी दिलेले अभिप्राय हे केवळ लेखा नोंदीचे वर्गिकरण, सर्वोत्तम लेखानोंदी पद्धती, लेखानोंदणी मानके आणि प्रगटीकरण मानदंड इत्यादी बाबत आहेत. वित्तीय घडामोडीत कायदे पालन, नियम, व अधिनयम (मालकी व नियामक) आणि कार्यक्षमता व कामगिरी इत्यादि संदर्भात काही लेखा निरीक्षणे असल्यास त्याचे परिक्षण अहवाल/भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांचा लेखा परिक्षण अहवाल स्वतंत्रपणे देण्यात येतात.

आम्ही सध्या भारतामध्ये स्विकृत असलेल्या लेखा परीक्षणाची मानके यानुसार लेखा परीक्षण केले आहे. सदर मानकांप्रमाणे लेखा परीक्षणाच्या कामाच्या नियोजन व अंमलबजावणीमध्ये वित्तीय तक्त्यांमधील महत्वाच्या त्रुटी टाळण्यासाठी सर्वसाधारण काळजी घेणे आवश्यक आहे. लेखा परीक्षणामध्ये वित्तीय तक्त्यांमधील रकमांच्या समावेशांचे पुरावे काही प्रमाणात तपासण्याचा समावेश होतो. लेखा परिक्षणामध्ये लेखा मानकांच्या अंमलबजावणीची तपासणी व वित्तीय तक्त्यांची मांडणी तपासणे याचाही समावेश होतो. आमच्या समजुतीनुसार आमचे लेखा परीक्षण मत व्यक्त करण्यास पुरेसा आधार आहे. लेखा परिक्षणाच्या आधारे खालील दाखला देण्यात येत आहे.

i) आमच्या माहितीनुसार लेखा परीक्षणास आवश्यक असणारी माहिती व त्याबाबतचे खुलासे आम्हास प्राप्त झालेले आहेत.

ii) या दाखल्याशी संबंधित महामंडळाचा ताळेबंद व नफा-तोटा पत्रक, मार्ग परिवहन महामंडळ अधिनियम १९५०, कलम ३३(१) नुसार राज्य शासनाने भारताचे नियंत्रक व महालेखा परीक्षक यांच्याशी सल्लामसलत करून ठरविलेल्या नमुन्यात तयार करण्यात आलेले आहेत.

iii) आमच्या मते महामंडळाच्या लेख्यांच्या पुस्तकांची तपासणी केली असता असे आढळुन आले आहे की, मार्ग परिवहन महामंड़ळ अधिनयम१९५०, कलम ३३(१) बाब क्र.IV व V नुसार महामंडळाने लेख्यांची पुस्तके व इतर कागदपत्रे (रेकॉर्डस) व्यवस्थितरित्या ठेवण्यात आलेले आहेत.

iv) पुढे असे नमूद करण्यात येते की,

अ) <u>ताळेबंद</u>

भांडवल व दायित्व

भांडवली अनुदान

शासनाकडून मिळणारे भांडवली अंशदान (अनुसुची ब-३) ₹ २७८१.१३ कोटी

१. यामध्ये माहे मार्च २०१८ ची रक्कम ₹ ४१.४३ कोटी समाविष्ठ केलेली नाही. त्याऐवजी हि रक्कम शासनास अदा करावयाचे महसुली दायित्व म्हणुन दर्शविली आहे. शासन निर्णयानुसार मार्च २०१८ च्या मासिक अहवालानुसार एकुण प्रवासी कर ₹ ७५.४४ कोटी पैकी

रक्कम ₹ ४१.४३ कोटी (१० टक्के) रक्कम शासनाच्या भांडवली अंशदानाची होती व देय प्रवासी कर ₹ ३४.०१ कोटी (७.५ टक्के)होता.

चुकीच्या लेखानोंदीमुळे ₹ ४१.४३ कोटीने "धनको (महसुली दायित्व)" वाढीव दिसुन येत आहेत. तसेच "शासनाचे भांडवली अंशदान" कमी दिसुन येत आहे.

आर्थिक वर्ष २०१५-१६ व २०१६-१७ मध्ये सदर बाब लक्षात आणुन देण्यात आलेली होती. परंतु त्यावर अद्यापर्यंत सुधारले गेले नाही.

निधी (अनुसुची - क) ₹ ३४७३.०६ कोटी

व्यापारासंकुलावरील अधिकमुल्य

अ) सरकारी जमिनी ₹ १०.१८ कोटी

ब) इतर जमिनी ₹ ५९.५८ कोटी

२. महाराष्ट्र शासन निर्णय गृहविभाग (फेब्रुवारी, मार्च २००१) नुसार महामंडळास मालकी हक्काने प्राप्त झालेल्या शासकीय जमिनीचा व्यापारी तत्वावर उपयोग करून मिळणाऱ्या फायद्यातील शासनाला मिळावयाचा ५० टक्के हिस्सा (अनर्जित रक्कम) ज्या वर्षात अशा जमिनीचा व्यापारी तत्वावर वापर सुरू हाईल तेव्हापासून प्रथम ५ वर्षासाठी बिन व्याजी कर्ज म्हणून शासनाकडून महामंडळाला दिल्याचे दर्शविण्यात यावे. तद्नंतर हे कर्ज महामंडळाने एक रकमी "न फेडल्यास ते व्याजी कर्ज" म्हणुन राहील आणि त्यावर त्यावर्षाच्या कमाल व्याज दराने व्याज देय राहील. महामंडळाने शासनाकडून घेतलेल्या ८ जागांवरती जुलै २००३ ते एप्रिल २०१० या कालावधीतील व्यापारी संकुले विकसीत केली आहे आणि त्यापोटी ₹ ७.८८ कोटी अधिमूल्य प्राप्त झाले आहे. परंतु वरील शासननिर्णयानुसार शासनास देय होणारे कर्ज निश्चित केलेले नाही तसेच लेख्यांमध्ये याबाबत तरतूद केलेली नाही. याबाबत हे दर्शविणे उचित आहे की, एका प्रकल्पाच्या (मेळा स्टॅण्ड, नाशिक) अनअर्जित उत्पन्न ₹ २.८८ कोटी बाबत ऑक्टोबर २०११ मध्ये नाशिक जिल्हाअधिकारी कार्यालयाने मागणी केली होती परंतु सदर रक्कम अदा करण्यात आली नाही अथवा याबाबत वार्षिक लेख्यांच्या भाग असलेल्या टिप्पणीमध्ये दर्शविण्यात आलेले नाही.

आर्थिक वर्ष २०१४-१५, २०१५-१६ व २०१६-१७ मध्ये सदर बाब लक्षात आणुन देण्यात आलेली होती. परंतु त्यावर अद्यापर्यंत सुधारले गेले नाही.

३. घसारी निधी (अनुसुचि-ई-) ₹ ३१२८.७५ कोटी

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ घसारा निधी नियम, २००६ मधील नियम क्र. १२ (२००९ मध्ये सुचित) नुसार घसारा निधीचा केवळ मालमत्ता संपादन/पुनर्स्थापना करण्याच्या उद्देशाने उपयोग होतो, उर्वरित निधीची गुंतवणूक विवक्षित संख्यामध्ये (भारतीय विश्वस्त अधिनियम १९८८ अधिकृत) किंवा बँकेत जमा करणे आवश्यक होते.

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ नियम १९५२ अ.क्र. ३० (ग) प्रमाणे घसारा निधी गुंतवणुकीची आरंभीची शिल्लक, वर्षादरम्यान केलेली गुंतवणूक आणि वर्षाच्या शेवटी असलेली एकुण गुंतवणूक दर्शविणे आवश्यक आहे. महामंडळाने घसारा निधीमधुन कधीही गुंतवणुक केली नसुन ती दर्शविली नाही. रस्ता वाहतूक महामंडळ अधिनियम १९५० च्या नियम क्र. २९ नुसार महाराष्ट्र सरकारच्या पुर्व मंजूरीशिवाय, घसारा निधी हा निधीच्या इ. बाबीवर वापरण्यात आला आहे.

घसारा निधीचा वापर आणि लेख्यांमधील प्रदर्शन वैधनिक तरतूदींनुसार नव्हते.

आर्थिक वर्ष २०१६-१७ मध्ये सदर बाब लक्षात आणुन देण्यात आलेली होती. परंतु त्यावर अद्यापर्यंत सुधारले गेले नाही.

किरकोळ धनको

महसूल दायित्व ₹ १७००.२५ कोटी

४. यामध्ये कर्मचाऱ्यांच्या वेतन पुनरिक्षण थकबाकीकरिता ₹ ११४९.०१ कोटी रूपयांचा समावेश आहे (आर्थिक वर्ष २०१६-१७ करिता ₹ ५६३.२० कोटी आणि आर्थिक वर्ष २०१७-१८ करिता ₹ ५८५.८१ कोटी). ही रक्कम धोबळ अंदाजाने घेतली असून प्रत्याक्षात कर्मचाऱ्यांच्या यादीच्या आधारे करण्यात आलेली नाही. अशा प्रकारे तपशीलवार माहितीच्या अभावामुळे लेखा परिक्षणामध्ये अशा दायित्वाच्या तरतूदीबाबतची अचूकता निश्चित करता येत नाही.

संपत्ती व मालमत्ता

स्थिर मालमत्ता (अनुसूची “अ”)

स्थिर मत्ता (स्थुल आकडा ३१.०३.२०१८ पर्यंत) ₹ ४११७.१७ कोटी.

५. वरील रकमेत २७ इमारती (बस स्थानके, प्रशासकीय इमारती, कर्मचारी वसाहत इत्यादी) चा समावेश नाही बीओटी डेव्हलपर्सनी जुलै २००३ ते मार्च २०१७ दरम्यान हस्तांतरित केलेल्या या इमारतीची या अंदाजित रक्कम ₹१६.४७ कोटी आहे. किंमतीची किंमत आहे. महामंडळाच्या बिल्ड ऑपरेशन आणि ट्रान्सफर (बीओटी) प्रकल्प या धोरणानुसार ३० वर्षाच्या कालावधीत बीओटी विकसकाकडून प्रिमियम संकलित करणे. विकसकाने महानगरपालिकेच्या वैशिष्टयांनुसार प्रिमियमची रक्कम रोख स्वरुपात आणि (करारात नमूद केलेल्या इमारती व इतर पायाभूत सुविधांद्वारे) द्यायची होती.

महामंडळाने या मालमत्तांचे (प्रिमीयमच्या बदल्यात दिलेली रक्कम) लेखांकन हिशेब पुस्तकात त्याच्या वाजवी/अंदाजित मूल्यानुसार केलेले नाही. परिणामी, मालमत्ताची नियमीत प्रत्यक्ष पडताळणी होऊ शकली नाही व ही मालमत्तांवरील नियमात त्रुटी आहे. या मालमत्तेचे तपशीलवार विभाजन विविध श्रेणींमध्ये (उदा. इमारती, फर्निचर, फिटिंग्ज, प्लांट मशिनरी आणि उपकरणे इ.) उपलब्ध नाही. मालमत्तेचे वर्गीकरण न केल्यामुळे या मालमत्तेवरील घसारा परिगणित करणे शक्य नाही.

६. यामध्ये ₹ २६९.५९ कोटीच्या कच्चा इमारतींचा समावेश आहे (लेखाशिर्ष क्र. ८.८ अ आणि ८ क) त्यात यावर्षी ₹ २८.६६ कोटीच्या कच्चा इमारतीची भर (लेखाशिर्ष क्र. ८,८ अ आणि ८ क रू. २,४७,०३,४१५) पडली आहे. स्थिर मत्तेत अशी वाढ दर्शविणाऱ्या प्रमाणकांची (वाऊचरांची) तपासणी केली असता लक्षात आले की, ही सर्व भर नियमीत दुरूस्त्या/विशेष दुरूस्त्या/फेरबदल/ रंगकाम/ वायरींग इत्यादी कामावरी खर्च होतो. अशा प्रकारची काम भांडवली खर्च स्वरूपाची नाहीत आणि त्यांचे कच्चा इमारती असे वर्गीकरण करता येणार नाही. अशा खर्चाचा स्थिर मत्तेमध्ये समावेश केल्यामुळे स्थिर मत्तेचे ₹ २८.६६ कोटीने जास्ती झाल्याचे दिसुन येत आहे व महामंडळाचा तोटा व संचित तोटा कमी झालेला आहे.

चालु मालमत्ता

उच्चल आणि ठेव

कर्ज व उच्चल (अनुसुचि-एल) ₹ ६२.३४ कोटी.

७. महामंडळाच्या प्रचलित लेखा धोरणानुसार सहा कार्यकारी अभियंता कार्यालयाचे बँकेचे व्यवहार (खर्च/जमा) संबंधीत विभागीय कार्यालयाकडुन सी.इ. सस्पेन्स लेखाशिर्षातुन लेखांकित केल्या जातात त्यानंतर कार्यकारी अभियंता कार्यालयाकडुन सी.इ. सस्पेन्स लेखाशिर्षातील रक्कम

योग्य लेखाशिर्षास दर्शविली जाते. तथापि, ३१.०३.२०१८ रोजी सी.इ. सस्पेन्स लेखाशिर्षामध्ये शिल्लक रकमेपोटी ताळमेळ नसल्यामुळे ₹ १.११ कोटी (कार्यकारी अभियंता, औरंगाबाद आणि पुणे लेखाशिर्ष क्र. ७९० आणि ७९१ कार्यालय) नावे दिसून येत आहे आणि तसेच जमा ₹ ०.७६ कोटी (बाकी शिल्लक तीन कार्यकारी अभियंता कार्यालयाचे) दिसून येत आहे. सदर लेखाशिर्षाचा ताळमेळ नसल्यामुळे सदर लेखाशिर्षावर नियंत्रणाचा अभाव दिसून येत आहे.

आर्थिक वर्ष २०१५-१६ व २०१६-१७ मध्ये सदरबाब लक्षात आणून देण्यात आलेली होती. परंतू त्यावर अद्याप पर्यंत सुधारले गेले नाही.

८. या मध्ये सन २०१४-१५ पर्यंतच्या ₹ ०.५७ कोटींचा समावेश आहे. तीन वर्षापुर्वीपेक्षा जुन्या वसूलीच्या दाव्यांचा विचार करणे दुरापास्त आहे. येथे ₹०.५७ कोटी बुडीत कर्जामध्ये दर्शविण्याची तरतूद असायला हवी होती. अशी तरतूद न केल्याचा परिणाम म्हणजे किरकोळ ऋणको मध्ये ₹०.५७ कोटीची जास्ती झाल्याचे दिसुन येत आहे व महामंडळाचा तोटा कमी झालेला आहे.

इतर ऋणको :-

मिळालेले परंतु न झालेले उत्पन्न ₹ १४९५.७९ कोटी

९. यामध्ये सन १९९६-२०१५ दरम्यानच्या कालावधीतील रू. १.९४ कोटीचा समावेश आहे. याची वसुली केव्हाच होणे आवश्यक होते, परंतु सातत्याने प्रयन्त करूनही ती झालेली नाही. ही जुनी येणी पाहता यांच्याकरिता लेखा पुस्तकांमध्ये संशयीत म्हणुन नोंद होऊन त्याची संशयीत व बुडीत कर्जामध्ये वार्षिक लेख्यात तरतूद करणे आवश्यक आहे. परंतु तरतूदीची नोंद होत नसल्याने किरकोळ ऋणको जास्ती झाल्याचे दिसुन येत आहे व महामंडळाचा तोटा कमी झालेला आहे.

१०. यामध्ये ₹ २.४६ कोटीमध्ये, वाहकाच्या तुटीमध्ये (₹ ३५.२२ लाख), तिकीट ट्रे गहाळाचे (₹ १८.२५ लाख), खाजगी एजंटकडून नुकसान/रक्कम महामंडळास न भरल्याचे (₹ ८०.२४ लाख), चोरी/दरोड्यातील रोकड हरवणे (₹७५.२८ लाख) आणि वाहकाच्या रोकड रक्कमेमधील लागलेले तुटीचे (₹ ३५.२२ लाख) व स्वाईप मशिने लागलेली तुट (₹ ३७.२१ लाख) असे एकुण ₹ २.४६ कोटीचा अंर्तभाव वरील रकमेत आहे. वरील सर्व गहाळ/चोरी/तूट इत्यादी रकमा नियमित येणे प्राप्त खाते म्हणून वर्गीकरण केले जाऊ शकत नाहीत. प्रचलित लेखा मानांकनानुसार वरील सर्व नुकसानांच्या रकमांची तरतूद करणे आवश्यक आहे. महामंडळाच्या लेख्यात तरतूद न केल्यामुळे ₹ २.४६ कोटीने इतर ऋणको जास्ती झाल्याचे दिसुन येत आहे व महामंडळाचा तोटा व संचित तोटा कमी झालेला आहे.

आर्थिक वर्ष २०१६-१७ मध्ये सदर बाब लक्षात आणुत देण्यात आलेली होती. परंतु त्यावर अद्यापर्यत सुधारले गेले नाही.

११. **बॅक आणि रोख शिल्लक :- ₹ १०९.०८**

मार्गस्थ रोकड रू. ०.९६ कोटी

यामध्ये महामंडळ ज्याबाबत कोणत्याही प्रकारे अभिलेख नोंदी/हिशेब मेळ विवरणपत्र इत्यादी सादर करू शकत नाही अशी रक्कम म्हणजे मार्गस्थ रोकड होय. गहाळ रक्कम एक वर्षापासुन शोधु शकलेले नाही/सदर रकेमचा ताळमेळ घालता आलेला नाही अशा रक्कमा पुराणमतवादी लेखाकंन तत्वानुसार योग्य तरतूदीची आवश्यकता असते. वित्तीय विधानामध्ये अशा प्रकारे दर्शविलेल्या रोकड रकमेचा तपास करणे/निर्लेखित करणे आवश्यक असते. यामुळे "चालु मत्ता" (रोकड) विधानात ₹ ०.९६ कोटाने जास्त झाल्याचे दिसुन येत आहे व महामंडळाचा तोटा व संचित तोटा कमी झालेला आहे. रोकड देखरेखीवरील आंतरीक नियत्रण कमजोर राहिले आहे.

१२. **बॅक आणि रोख शिल्लक :- ₹ १३.०८**

तीन विभागीय कार्यालयांच्या लेखापरिक्षणामध्ये "हाती असलेली रोकड" अंतर्गत दर्शविलेली रक्कम शिल्लक ही ₹ ०९.०२ लाखांनी

जास्त दिसुन येत आहे. आगार कार्यालयानी प्रत्यक्ष शिल्लक प्रमाणित करण्या ऐवजी दररोज जमा होणारी रोकड प्रमाणित दररोज जमा होणारी रोकड शिल्लक प्रमाणित केली आहे. प्रत्यक्षात अनधिकृत खर्चाच्या नोंदीमुळे रोकड रकमेत तुट आहे. सर्व विभागीय कार्यालयांमध्ये ही पध्दत असल्याने त्यामध्ये दुरुस्तीची आवश्यकता आहे. नमूना तपासणी केल्याने दुरुस्तीची रक्कम परिगणित करता येत नाही.

याचा परिणाम म्हणुन "हाती असलेली रोकड" ₹ ०९.०२ लाखांनी वाढ व दायित्व रू. ५.८२ लाख वाढ व रू. ३.२० लाखाने तोटा कमी झाला आहे. खात्यांमध्ये नोंदविलेल्या रोख रकमेचा ताळमेळ रोकड पुस्तकातील शिल्लकीशी लगत नाही.

आर्थिक वर्ष २०१६-१७ मध्ये सदर बाब लक्षात आणुन देण्यात आलेली होती. परंतु त्यावर अद्यापर्यत सुधारले गेले नाही.

१३. नफा आणि तोटा पत्रक

चालनिय खर्च

दुरुस्ती आणि देखभाल

मध्यवर्ती कार्यशाळांकडून वहनांचे पुन:प्रायकरण व दुरुस्ती :- ₹ ८२९.२७ कोटी

₹ ७२.२१ कोटी (₹७२,२०,८४,७४३) मध्ये वाहनाच्या नियमित दुरुस्ती व देखभाल दुरुस्ती कामाचा पुनप्रायकरण खर्चाचा समावेश नाही. कारण की पुन:प्रायकरण खर्चाचे भांडवलीकरण आणि घसाऱ्यात ₹ ३२.२३ कोटी वजा जाता निव्वळ भांडवल ₹ ३९.९८ कोटीच आहे, व तसेच चालु वर्षाचा तोटा आणि संचित तोटाही कमी दिसुन येत आहे.

आर्थिक वर्ष २०१६-१७ मध्ये सदर बाब लक्षात आणुन देण्यात आलेली होती. परंतु त्यावर अद्यापर्यत सुधारले गेले नाही.

१४. कल्याण कार्य व नियत सेवावधी

उपदान:- ₹ २६०.१२ कोटी,

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाच्या उपदान विश्वत मंडळ विनियम १९६८ नियम क्र.१६ (i) (a) नुसार महामंडळाने प्रत्येक पात्र कर्मचाऱ्यांच्या प्रत्येक वर्षासाठी १५ दिवसांच्या वेतनाची तरतूद उपदान निधीमध्ये करण्यासाठी वार्षिक योगदान देण्याची आवश्यकता होती. तथापि, महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ उपदान विश्वस्त निधीने ३१.०३.२०१८ रोजीचे उपदान दायित्व ₹ २३१३.६३ कोटी इतके परिगणित केले. वेतनावर १०% पेक्षा जास्त वाढ आणि उपदाननिधीच्या गुंतवणूकीवरील ८% परतावा गृहीत धरता दि. ३१.०३.२०१८ रोजी महामंळाचे डिस्कांउटेड मुल्याचे दायित्व सध्याच्या दायित्वापेक्षा खुप जास्त असल्याची शक्यता आहे. अशा प्रकारे उपदान निधीच्या मूल्यातील तूट भरुन काढण्यासाठी कमीत कमी ₹ १०९५.५७ (₹ २३१३.६३ कोटी - ₹ १२१८.०६ कोटी) कोटीची तरतूद केली पाहिजे. डिस्काऊंटेड /सध्याची किंमतीशी तुलना उपदान निधीशी केली सदर तुटीची महामंडळाच्या लेख्यामध्ये तरतूद केलेली नाही जे नियमाचे भंग करणारे होते.

यामुळे "चालनिय खर्च (उपदान), म.रा.मा.प. महामंडळाच्या उपदान निधीच्या विश्वास्ताना देणे आणि चालु वर्षाचा तोटा व संचित तोटा ₹ १०९५.५७ कोटीने कमी दिसुन येत आहे.

आर्थिक वर्ष २०१६-१७ मध्ये सदर बाब लक्षात आणुन देण्यात आलेली होती. परंतु त्यावर अद्यापर्यत सुधारले गेले नाही.

१५. पुर्व कालीन खर्च (अनुसुची - जे) ₹ ५५०.४१ कोटी

यामध्ये सन २०१६-१७ करिता कर्मचारी वेतन वाढीची तरतूद म्हणुन रु. ५६३.२० कोटा रुपयांचा विनियोग करण्यात आलेला आहे. सुधारीत वेतन वाढीला जुलै २०१८ मध्ये अंतिम स्वरुप देण्यात आलेला आले व एप्रिल २०१६ पासुन पुढे सुधारीत वेतन लागू करण्यात

आले. पुर्व कालिन बाबी ही संज्ञा केवळ जमा आणि खर्च संदर्भात वापरण्यात येते जी एक किंवा अधिक पुर्व कालावधीमधिल वित्त विभाग तयार करण्यातील त्रुटी अथवा काही वगळणुक झाल्यामुळे विद्यमान कालावधीमध्ये सामोर आले आहेत. या संज्ञेमध्ये परिस्थितीजन्य समायोजनाचा अंतर्भाव नाही जसे की विद्यामान कालावधीत निश्चित करण्यात आलेल्या पुर्व कालावधीच्या संदर्भातील खर्चा करीता वापरण्यात येणार नाही जसे की विद्यामान कालावधीत पुर्वव्रती प्रभावाने कामगारांना सुधारित वेतनाच्या थकबाकीचे देयक.

यामुळेच सन २०१६-१७ मध्ये देय असलेली वेतन थकबाकीची तरतुदीची गणना विद्यामान कालावधीच होणे आवश्यक आहे. यामुळे कार्यवाहक व्यय विधानाची रु. ५६३.२० कोटी रुपयांनी कमी झाला तसेच तोटाही कमी झाला.

१६.क सर्व साधारण

लेख्यांकनाचे हे धोरण टिपणीमध्ये दर्शविने आवश्यक आहे.

मध्यवर्ती कार्यशाळेमध्ये दाने प्रकारची कामे केली जातात, १) दुरूस्ती आणि देखभाल २) नविन बस बांधणी यात अनुक्रमे महसूल खर्च आणि भांडवली खर्चाचा समावेश आहे. म्हणुन कार्यशाळेच्या खर्चाचा हिशेब ठेवण्यासाठी महामंडळामध्ये परिव्यय लेखाकनाची पद्धत अवलंबली आहे. परिव्यय लेखाकनांच्या धोरणाप्रमाणे अप्रत्यक्ष खर्च हा मागिल काळातील प्रत्यक्ष खर्चाच्या आधारे व पूर्व परिगणित दराने नोंदीवीला जात आहे. प्रत्येक वर्षाच्या अखेरीस प्रत्यक्ष खर्चाचा आढाव घेऊन कि.मी. अथवा जास्त नोंदविलेल्या खर्चाची दुरूस्ती लेखांकनाद्वारे हिशेब पुस्तकात आणली जात आहे. लेख्यांकनाचे हे धोरण टिपणीमध्ये दर्शविने आवश्यक आहे.

आर्थिक वर्ष २०१६-१७ मध्ये सदर बाब लक्षात आणुन देण्यात आलेली होती. परंतु त्यावर अद्यापर्यत सुधारले गेले नाही.

१७. कमकुवत अंतर्गत नियंत्रण

महामंडळाने विभागीय नियंत्रकांचे कार्यालय, मध्यवर्ती कार्यशाळा आणि कार्याकारी अभियंता कार्यालय इत्यादीचा समावेश असलेल्या ४१

शाखा कार्यालयामधून आलेल्या वित्तीय माहितीच्या आधारे वित्तीय विधान संकलित केले आहे. आमच्या असे निरिक्षणात आले आहे की " अंतर्गत लेखापरिक्षण विभाग" असा स्वतंत्र नियंत्रक विभाग असून तसेच विभाग असून तसेच विभागातर्फे नियमितपणे सर्व शाखा कार्यालयाची वार्षिक तपासणी होत असूनही शाखा कार्यालयातील लेखा माहितीचे लेखापरिक्षण करण्यात आलेले नाही. यामुळे अंतर्गत नियंत्रण कमकुवत होते आणि त्यामुळे चुकीच्या नोंदी, चुकीचे वर्गीकरण, मुद्रांकन त्रूटी इत्यादी कमतरता वार्षिक लेख्याचे संकलन करतांना मध्यवर्ती कार्यालयाला लक्षातही येणार नाहीत.

१८. बांधा, विका आणि हस्तांतरीत करा (बिओटी) या योजनेअंतर्गत महामंडळ आपली रिक्त जागा विकसित करीत आहे, ज्यात विकासकांमार्फत तृतीय पक्षाला व्यापारी संकुलन तयार करण्यासाठी रिक्त जमीन बीओटी-डेव्हलपरकडे ३० वर्षासाठी भाड्याने हस्तांतरित केली जाईल. वर्षाच्या लीज कालावधी करिता महामंडळ एकरकमी (स्थगित उत्पन्नाच्या रूपात वर्गीकृत) अधिमूल्य गोळा करते आणि अधिमुल्य एक तृतीअंश भाग संपुर्ण ३० वर्षाच्या भाटेपट्टीच्या कालावधीत वार्षिक उत्पन्न म्हणून नोंदविते. बीओटी-डेव्हलपरकडून व्यावसायिक संकुलाची बांधकाम पूर्ण झाल्यावरच वार्षिक उत्पन्न नोंदविणे योग्य होईल. विकासकाद्वारे प्रकल्प लांबणीवर पडल्यास किंवा अर्धवट सोडल्यास महामंडळाला त्यांचे वार्षिक उत्पन्न व्यावसायिक भाडयाचा कालावधी सुरू न झाल्याने नोंदविता येत नाही. महसूल नोंदविण्याची पद्धत वार्षिक लेख्याच्या टिपण्यांमध्ये दर्शविली गेली पाहीजे. वार्षिक लेख्याचा भाग असलेल्या टिपण्या ही त्यामुळे अपुऱ्या असुन सदर टिपणीत महत्वाचा भाग नमूद करण्यात आलेला नाही.

आर्थिक वर्ष २०१६-१७ मध्ये सदर बाब लक्षात आणुन देण्यात आलेली होती. परंतु त्यावर अद्यापर्यत सुधारले गेले नाही.

१९. सुक्ष्म, लघु व मध्यम उद्योग विकास अधिनियम २००६ च्या कलम २२ प्रमाणे प्रत्यक्षक खरेदीदाराने त्याच्या वार्षिक लेखांमध्ये सुक्ष्म व लघु उद्योगांना वर्षा अखेरीस देय असलेल्या मुळ रक्कम व त्यावरील व्याज अश्या उद्योगांना प्रत्यक्ष दिलेले व्याज व अश्या उद्योजकास उशिरा

करण्यात आलेली प्रदान याची माहिती दर्शविने आवश्यक आहे. तथापि महामंडळाने दि. ३१.३.२०१८ रोजी अश्याप्रकारे थकीत असलेल्या रकमा वा त्यावरील व्याजाचे दायित्व लेख्यांमध्ये दर्शविले नसून त्यामुळे उपरोक्त अधिनियमाच्या कलम २७ प्रमाणे आवश्यती कार्यवाही होऊ शकते.

आर्थिक वर्ष २०१६-१७ मध्ये सदर बाब लक्षात आणुन देण्यात आलेली होती. परंतु त्यावर अद्यापर्यंत सुधारले गेले नाही.

२०. यामध्ये घसारा बाबतच्या लेखाकंन धोरणाबाबत परीच्छेद क्रमांक ४ (१) चा संदर्भ घेतला असता, येथे असे नमुद करण्यात आले आहे की बसगाडयांचे घसारामुल्य त्या वर्षभरात किती किलोमीटर चालल्या यासोबत संलग्न करण्यात आले आहे. मात्र हे कमीतकमी प्रती वर्षी ७५,००० किमी चालण्याधीन आहे. सदर उपरोक्त प्रकटनात खालील प्रमाणे आहेत.

१. बसगाडयांचा अपेक्षित जीवनकाल (बसच्या प्रकारानुसार) प्रकट करण्यात आलेला नाही, जेणे करुन उपभोक्ता घसारा दर समजून घेऊ शकेल.

२. सन २०१७-१८ पासुन संचालक मंडळाच्या १२ जानेवारी २०१८ रोजी झालेल्या २८३ व्या बैठकी दरम्यानचा निर्णय क्रमांक २०१९:०१:१४ अनुसार बसगाडयांचे (प्रकारानुसार) अपेक्षित जीवनकाल वृध्दीगत करण्यात आलेला आहे. हा लेखांकन धोरणातील मोठा बदल् असल्याने याबाबत प्रकटीकरण करायला हवे होते.

३. घसारा धोरणातील उपरोक्त बदल मार्ग परिवहन महामंडळ कायदा १९५० च्या कलम २९(१) अनुसार आवश्यक असल्याप्रमाणे अजुनही राज्य शासनाने मंजुर केलेले नाहित. राज्य शासनाची मंजुरी प्राप्त झालेली नसताना देखील महामंडळाने सुधारीत घसारा धोरणाची अनधिकृतपणे अंमलबजावणी केली आहे. अशा प्रकारे वास्तविक तथ्ये उघड न केल्यामुळे लेखाकनाचा भाग टिपणीमध्ये इतक्या प्रमाणात कमतरता आहेत.

२१. मार्ग परिवहन महामंडळ कायदयाच्या कलम २३(३) अनुसार " राज्य शासन निच्छित करेल त्यानुसार महामंडळाचे अधिकृत भांडवळ समभाग विभागले जाईल आणि राज्य शासनाला केंद्र शासनाला तसेच इतर शासनाला तसेच इतर पक्षांना (यामध्ये ज्यांचे उपक्रम महामंडळाने आधिग्रहित केल आहेत अशा लोकांचा देखिल समावेश आहे.) यापैकी समभाग संख्या देण्यात येईल हे राज्य शासन निच्छित करेल. रु. १३४१.२० कोटीचे साधारण भागभांडवळ राज्य शासन आणि रु.५६.७७ कोटी केंद्र शासनाने दिलेले आहे. परंतु महामंडळाने अजुनही समभागांचे वितरण केल्याचे समभाग प्रमाणपत्र जारी केलेले नाही. हा मुद्दा २०१६-१७ मध्ये घेण्यात आला होता. परंतु त्याचा आदेशान्वये पाठपुरावा करण्यात आलेला नाही जेणे करुन महामंडळ राज्यशासनकडे याबाबत पाठपुरावा करु शकेल. तथापि असे निरिक्षणात आले आहे की समभागांची दर्शनी किंमत निच्छित करण्याकरिता महामंडळाने राज्य शासनाकडे पाठपुरावा केलेला नाही.

महालेखापाल कार्यालयाने निदर्शनास आणुन दिल्यानुसार व्यवस्थापनाने अलेखापरिक्षीत लेख्यांमध्ये खाालील सुधारणा केल्या आहेत.

(₹ कोटीत)

तपशील	नावे	जमा	नक्त परिणाम
उत्पन्न	०.००	४.२७	४.२७
खर्च	३.३३	४.६५	१.३२
मत्ता	४.२६	०.००	४.२६
दायित्व	४.६५	३.३४	१.३१

लेखा टिप्पणीच्या नक्त परिणामामुळे (१) मत्तेमध्ये ₹ ४.२६कोटीची वाढ झालेली आहे. (२) दायित्वांमध्ये ₹ १.३१ कोटीची घट झालेली आहे. (३) खर्चामध्ये ₹ १.३२ कोटीची घट झालेली आहे. (४) उत्पन्नात ₹ ४.२७ कोटीने वाढ झालेली आहे.

VI) आमच्या माहीतीनुसार व आम्हास सादर केलेल्या खुलाश्यानुसार सदर आर्थिक तक्ते व लेख्यांचे धोरण व लेख्यासोबत जोडलेली टिप्पणी, उपरोक्त अहवालात नमुद केलेल्या महत्वाच्या मुद्यांच्या अधीन राहून व सोबत जोडलेल्या जोडपत्र "एक" नुसार सदर वार्षिक लेखे भारतामध्ये सर्वसाधारपणे स्वीकृत केलेल्या लेखा मानकांप्रमाणे महामंडळाची सत्य व वास्तविक स्थिती दर्शवितात.

अ) ताळेबंदात महामंडळाची दि. ३१.०३.२०१८ ची सत्य व वास्तविक स्थिती दर्शविली आहे व

ब) नफा-तोटा पत्रकात, त्या तारखेस संपलेल्या आर्थिक तोट्याची सत्य व वास्तविक स्थिती, दर्शविली आहे.

जोडपत्र "दोन" मध्ये लेख्याचा आढावा घेतल्यानंतर एकत्रित तयार केलेली महामंडळाची गेल्या तीन वर्षाची वित्तीय स्थिती दर्शविली आहे.

स्थळ : मुंबई

भारताचे नियंत्रण व महालेखापरिक्षक यांचेकरिता व यांचेवतीने.

दिनांक : १५.०१.२०२०

सही/-

(संदिप रॉय)

महालेखाकार (लेखा परीक्षा) -III

जोडपत्र - एक

१) पुरेशी अंतर्गत लेखा परीक्षण यंत्रणा -

अंतर्गत लेखापरिक्षण करण्याची रचना अपुरी आहे. सदर रचनेमध्ये वार्षिक लेख्याशी संबंधीत असलेले दस्ताऐवजच ही लेखीपरिक्षण करण्याचा काम अंतर्गत लेखापरिक्षण खात्याकडून करण्याचा अंतर्भाव करण्याचे गरजेचे आहे. लेखापरिक्षणासाठी सादर केलेले लेखा विविरणपत्र अंतर्गत लेखा परिक्षक यांच्याकडून लेखापरिक्षण करण्यात आलेले नाही.

२) पुरेशी अंतर्गत नियंत्रण यंत्रणा -

महामंडळातील अंतर्गत नियंत्रण यंत्रणा व त्याचे स्वरूप महामंडळाच्या व्याप्तीनुसार पुरेसे आहे.

३) स्थिर मत्तांच्या प्रत्यक्ष पडताळणीची यंत्रणा -

महामंडळामध्ये स्थिर मत्ता निहाय आणि ठिकाण निहाय, नोंदवही ठेवण्यात आलेली नाही. महामंडळामध्ये ठरावीक कालावधीनंतर स्थिर मत्तांच्या प्रत्यक्ष पडताळणीची यंत्रणा नाही. परंतु स्थापत्य अभियांत्रिकी खात्यानी महामंडळाचे सगळे भुखंड आणि इमारतीबाबतची नोंदवही ठेवली आहे आणि यंत्र आभियांत्रिकी खात्याकडे गाडयांच्या साठयाबाबत नोंदवही ठेवली आहे.

४) भांडार साठयाच्या प्रत्यक्ष पडताळणीची यंत्रणा -

व्यवस्थापनाने ठरावीक कालावधीनंतर भांडार साठयाची प्रत्यक्ष पडताळणी केलेली आहे. परंतु काही ठिकाणी अशी प्रत्यक्ष पडताळणी कर्मचारी कमतरतेमुळे एकाच व्यक्तीने केलेली असून पडताळणीच्या कामाचे बळकटीकरण आवश्यक आहे.

५) कायद्यानुसार करावयाच्या प्रदानांमधील नियमितता -

आम्हाला देण्यात आलेल्या माहिती व स्पष्टीकरणानुसार महामंडळ निर्विवाद वैधानिक प्रदाने भरण्याबाबत नियमित आहे.

सही/-

वरिष्ठ लेखा परीक्षण अधिकारी

(वालेप -।)

<u>महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ</u>

<u>जोडपत्र ''दोन''</u>

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांनी महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाचा ३१ मार्च २०१८ रोजी संपलेल्या वर्षाच्या लेख्यांचा आढावा.

टिप्पणी :- भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांनी लेखा परिक्षण अहवालामध्ये घेतलेले आक्षेप / अभिप्राय या आढाव्यामध्ये घेण्यात आलेले नाहीत.

(आकडेवारी कोटी)

अनु.क्र.	तपशील	२०१५-१६	२०१६-१७	२०१७-१८
अ)	**दायित्वे :**			
	भांडवल (भांडवली कर्जे व भाग भांडवल समाविष्ट)	३२०२.९९	३६८९.९७	४१८४.२९
	सरकारी आणि इतर कर्जे	३०१.६३	३१२.९७	३१८.५५
	राखीव निधी व आधिक्य $$	३१२.९५	४५९.८७	६०८.७४
	व्यापारी देणी आणि चालू दायित्वे	७४३.९४	७५०.७५	१९४७.३८
	उपदान व कर्मचारी संबंधीत इतर तरतूदी	३३.४०	५५.०८	५८.६५
	एकूण ''अ''	**४५९४.९१**	**५२६८.६४**	**७०२४.९३**
ब)	**संपत्ती व मत्ता :**			
	स्थिर मत्ता	३७६७.८६	३९२१.२०	४११७.१७
	वजा : घसारा	३०५६.७७	३२९७.६१	३१२८.७५
	निव्वळ स्थिर मत्ता	७११.०९	६२४.०४	९८८.४२
	चालू भांडवली कामे (चासिसच्या किंमतीसह)	४१.४२	४७.३०	६३.२२
	गुंतवणूकी	५८६.०४	११५५.०४	४५२.०७
	चालू मत्ता, कर्ज व आगाऊ रकमा	१४४९.१३	१११२.२६	१८५८.०१
	संचित तोटा	१८०७.२३	२३३०.०१	३६६३.२१
	एकूण ''ब''	**४५९४.९१**	**५२६८.६४**	**७०२४.९३**
क)	**कामी लावलेले भांडवल #**	**१४५७.७०**	**१०३२.८५**	**९६२.२७**

(मुळ - महामंडळाच्या वार्षिक लेख्यावरुन)

$$ घसारा निधी वगळून आणि राखीव व अतिरीक्त आणि भांडवली अनुदानाचा समावेश करुन.

कामी लावलेले भांडवल, निव्वळ स्थिर मत्ता (भांडवली चालू कामे धरुन) अधिक खेळते भांडवल (उपदान तरतूद वगळून) आहे.

सही/-

लेखा परिक्षा अधिकारी / CAW- I

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ, मुंबई यांच्या दिनांक ३१ मार्च २०१८ रोजी संपलेल्या वर्षाच्या वार्षिक लेख्यांवरील भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांचा स्वतंत्र हिशेब तपासणी अहवाल व त्याची उत्तरे		
अनु.क्र.	**लेखापरिक्षीत अहवाल**	**महामंडळाचा खुलासा**
१	**२**	**३**
	आम्ही सोबत जोडलेल्या महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाच्या ३१ मार्च २०१८ रोजीचा ताळेबंद व त्यासोबत जोडलेल्या नफा-तोटा पत्रक आणि निव्वळ महसूली विनियोजन लेखा यांचे मार्ग परिवहन महामंडळ अधिनियम १९५०, कलम-३३(२) अन्वये लेखा परिक्षण केले. सदर वित्तीय तक्त्यांची जबाबदारी ही महामंडळाच्या व्यवस्थापनाची असून आम्ही केलेल्या लेखा परिक्षणाच्या आधारे त्यावर मत प्रदर्शित करणे ही आमची जबाबदारी आहे. या स्वतंत्र लेखापरिक्षण अहवालात भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांनी दिलेले अभिप्राय हे केवळ लेखा नोंदीचे वर्गिकरण, सर्वोत्तम लेखानोंदी पध्दती, लेखानोंदणी मानके आणि प्रगटीकरण मानदंड इत्यादी बाबत आहेत. वित्तीय घडामोडीत कायदे पालन, नियम, व अधिनियम (मालकी व नियामक) आणि कार्यक्षमता व कामगिरी इत्यादि संदर्भात काही लेखा निरीक्षणे असल्यास त्याचे परिक्षण अहवाल / भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांचा लेखा परिक्षण अहवाल स्वतंत्रपणे देण्यात येतात. आम्ही सध्या भारतामध्ये स्विकृत असलेल्या लेखा परिक्षणाची मानके यानुसार लेखा परिक्षण केले आहे. सदर मानकांप्रमाणे लेखा परिक्षणाच्या कामाच्या नियोजन व अंमलबजावणीमध्ये वित्तीय तक्त्यांमधील महत्वाच्या त्रुटी टाळण्यासाठी सर्वसाधारण काळजी घेणे आवश्यक आहे. लेखा परिक्षणामध्ये वित्तीय तक्त्यामधील रकमांच्या समावेशांचे पुरावे काही प्रमाणात तपासण्याचा समावेश होतो. लेखा परिक्षणामध्ये लेखा मानकांच्या अंमलबजावणीची तपासणी व वित्तीय तक्त्यांची मांडणी तपासणे याचाही समावेश होतो. आमच्या समजुतीनुसार आमचे लेखा परिक्षण मत व्यक्त करण्यास पुरेसा आधार आहे. लेखा परिक्षणाच्या आधारे खालील दाखला देण्यात येत आहे.	तथ्यात्मक माहिती

	i) आमच्या माहीतीनुसार लेखा परिक्षणास आवश्यक असणारी माहिती व त्याबाबतचे खुलासे आम्हास प्राप्त झालेले आहेत. ii) या दाखल्याशी संबंधीत महामंडळाचा ताळेबंद व नफा - तोटा पत्रक, मार्ग परिवहन महामंडळ अधिनियम १९५०, कलम-३३(१) नुसार राज्य शासनाने भारताचे नियंत्रक व महालेखा परिक्षक यांच्याशी सल्लामसलत करुन ठरविलेल्या नमुन्यात तयार करण्यांत आलेले आहेत. iii) आमच्या मते महामंडळाच्या लेख्यांच्या पुस्तकांची तपासणी केली असता असे आढळुन आले आहे की, मार्ग परिवहन महामंडळ अधिनियम १९५०, कलम ३३(१) बाब क्र. IV व V नुसार महामंडळाने लेख्यांची पुस्तके व इतर कागदपत्रे (रेकॉर्डस) व्यवस्थितरित्या ठेवण्यात आलेले आहेत. iv) पुढे असे नमूद करण्यात येते की,	
१.	**अ) <u>ताळेबंदः</u>** **भांडवल व दायित्व** **शासनाकडून मिळणारे भांडवली अंशदान (अनुसुची ब-३) ₹.२७८१.१३ कोटी** यामध्ये माहे मार्च २०१८ ची रक्कम **₹**४१.४३ कोटी समाविष्ठ केलेली नाही. त्याऐवजी हि रक्कम शासनास अदा करावयाचे महसुली दायित्व म्हणुन दर्शविली आहे. शासन निर्णयानुसार मार्च २०१८ च्या मासिक अहवालानुसार एकुण प्रवासी कर **₹**७५.४४ कोटी पैकी रक्कम **₹**४१.४३ कोटी (१० टक्के) रक्कम शासनाच्या भांडवली अंशदानाची होती व देय प्रवासी कर **₹**३४.०१ कोटी (७.५ टक्के) होता. चुकीच्या लेखानोंदीमुळे **₹**४१.४३ कोटीने "धनको (महसुली दायित्व)" वाढीव दिसुन येत आहेत. तसेच "शासनाचे भांडवली अंशदान" कमी दिसुन येत आहे. आर्थिक वर्ष २०१५-१६ व २०१६-१७ मध्ये सदर बाब लक्षात आणुन देण्यात आलेली होती.परंतु त्यावर अद्यापर्यत सुधारले गेले नाही.	अशा विशिष्ट पध्दतींचा अवलंब करण्याची कारणे खालील प्रमाणे आहे. 1) शासनाच्या खात्यातील नोंदी आणि महामंडळाच्या खात्यातील नोंदी यांचा ताळमेळ घालण्यासाठी. 2) सवलती ,प्रवासी कर व भांडवली अंशदान यांच्या समायोजनेचा शासन निर्णय प्रसारित करण्यासाठी.

२.	**निधी (अनुसुची - क) ₹ ३४७३.०६ कोटी** **व्यापारासंकुलावरील अधिकमुल्य** **अ) सरकारी जमिनी ₹ १०.१८ कोटी** **ब) इतर जमिनी ₹ ५९.५८ कोटी** महाराष्ट्र शासन निर्णय गृहविभाग (फेब्रुवारी, मार्च २००१) नुसार महामंडळास मालकी हक्काने प्राप्त झालेल्या शासकीय जमिनीचा व्यापारी तत्वावर उपयोग करुन मिळणा-या फायद्यातील शासनाला मिळावयाचा ५० टक्के हिस्सा (अनर्जित रक्कम) ज्या वर्षात अशा जमिनीचा व्यापारी तत्वावर वापर सुरु होईल तेव्हापासून प्रथम ५ वर्षासाठी बिन व्याजी कर्ज म्हणून शासनाकडून महामंडळाला दिल्याचे दर्शविण्यात यावे. तद्नंतर हे कर्ज महामंडळाने एक रकमी ''न फेडल्यास ते व्याजी कर्ज'' म्हणुन राहील आणि त्यावर त्यावर्षाच्या कमाल व्याज दराने व्याज देय राहील. महामंडळांने शासनाकडून घेतलेल्या ८ जागांवरती जुलै २००३ ते एप्रिल २०१० या कालावधीतील व्यापारी संकुले विकसीत केली आहे आणि त्यापोटी **₹**.७.८८ कोटी अधिमूल्य प्राप्त झाले आहे. परंतु वरील शासननिर्णयानुसार शासनास देय होणारे कर्ज निश्चित केलेले नाही तसेच लेख्यांमध्ये याबाबत तरतूद केलेली नाही. याबाबत हे दर्शविणे उचित आहे की, एका प्रकल्पाच्या (मेळा स्टॅण्ड, नाशिक) अनअर्जित उत्पन्न **₹**२.८८ कोटी बाबत ऑक्टोबर २०११ मध्ये नाशिक जिल्हाअधिकारी कार्यालयाने मागणी केली होती परंतु सदर रक्कम अदा करण्यात आली नाही अथवा याबाबत वार्षिक लेख्यांच्या भाग असलेल्या टिप्पणीमध्ये दर्शविण्यात आलेले नाही. आर्थिक वर्ष २०१४-१५, २०१५-१६ व २०१६-१७ मध्ये सदर बाब लक्षात आणुन देण्यात आलेली होती.परंतु त्यावर अद्यापर्यत सुधारले गेले नाही.	रा.प.महामंडळ शासकिय जमिन सरकारने ठरवुन दिलेल्या योग्य त्या दरानुसार रक्कम अदा करून ताब्यात घेते. त्यामुळे महामंडळाला शासन निर्णय लागु होत नाही. तथापी, महामंडळाने या संदर्भात शासनाकडून मार्गदर्शन मागविलेले आहे. व त्याची प्रत सोबत जोडत आहोत. नाशिक मेळा बाबत रा.प.महामंडळाने जमिन ताब्यात घेतांना त्या जमिनीची संपूर्ण किंमत शासनाला अदा केलेली आहे. त्यामुळे शासनास अप्राप्त नफा भरण्याचा प्रश्न उदभवत नाही. यासंदर्भात जिल्हाधिकारी नाशिक व विभाग नियंत्रक नाशिक यांना कळविलेले आहे, सदर प्रत आपल्या माहितीसाठी सोबत जोडत आहोत.
३.	**घसारा निधी (अनुसुचि-ई-) ₹३१२८.७५ कोटी** महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ घसारा निधी नियम, २००६ मधील नियम क्र.१२ (२००९मध्ये सुचित) नुसार घसारा निधीचा केवळ मालमत्ता संपादन/पुनर्स्थापना करण्याच्या उद्देशाने उपयोग होतो, उर्वरित निधीची गुंतवणूक विवक्षित संख्यामध्ये (भारतीय विश्वस्त अधिनियम १९५० अधिकृत) किंवा बँकेत जमा करणे	घसारा निधी नियमावली दिनांक ३०/०९/२००९ मधील भाग १ उपकलम ४ नुसार घसा-याची रक्कम ही महामंडळाचा अंतर्गत स्त्रोतांचा भाग बनेल व त्याचा वापर ही केला जाईल असे नमुद असल्यामुळे महामंडळाने

	आवश्यक होते. महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडाळ नियम १९५० अ.क्र. ३० (ग) प्रमाणे घसारा निधी गुंतवणुकीची आरंभीची शिल्लक, वर्षादरम्यान केलेली गुंतवणूक आणि वर्षाच्या शेवटी असलेली एकुण गुंतवणूक दर्शविणे आवश्यक आहे. महामंडळाने घसारा निधीमधून कधीही गुणंवणुक केली नसुन ती दर्शविली नाही. रस्ता वाहतूक महामंडळ अधिनियम १९५० च्या नियम क्र. २९ नुसार महाराष्ट्र सरकारच्या पुर्व मंजूरीशिवाय, घसारा निधी हा निधीच्या इ बाबीवर वापरण्यात आला आहे. घसारा निधीचा वापर आणि लेख्यांमधील प्रदर्शन वैधानिक तरतूदींनुसार नव्हते. आर्थिक वर्ष २०१६-१७ मध्ये सदर बाब लक्षात आणुन देण्यात आलेली होती.परंतु त्यावर अद्यापर्यत सुधारले गेले नाही.	घसारानिधी रक्कमेची स्वतंत्रपणे गुंतवणुक केलेली नाही.
४.	**किरकोळ धनको** महसूल दायित्व **₹**.५८७.४३ कोटी. यामध्ये कर्मचा-यांच्या वेतन पुनरिक्षण थकबाकीकरिता **₹**.११४९.०१ कोटी रुपयांचा समावेश आहे (आर्थिक वर्ष २०१६-१७ करिता **₹** ५६३.२० कोटी आणि आर्थिक वर्ष २०१७-१८ करिता **₹** ५८५.८१ कोटी), ही रक्कम धोबळ अंदाजाने घेतली असून प्रत्याक्षात कर्मचा-यांच्या यादीच्या आधारे करण्यात आलेली नाही. अशा प्रकारे तपशीलवार माहितीच्या अभावामुळे लेखा परिक्षणामध्ये अशा दायित्वाच्या तरतूदीबाबतची अचूकता निश्चित करता येत नाही.	वेतन पुनरिक्षणाबाबतचे दायित्व महामंडळाने ठरविलेल्या वेतन पनरिक्षण नियमांनुसार निश्चित केले आहे. ते काही ठोबळ अंदाजाने केलेले नाही. **₹**.५६३.२० कोटी आणि **₹**५८५.८१ कोटी या आकडेवारी बाबतची तपशीलवार माहिति लेखापरिक्षकांकडे देण्यात आलेली आहे.
५.	**संपत्ती व मालमत्ता** **स्थिर मालमत्ता (अनुसूची 'अ')** **स्थिर मत्ता (स्थुल आकडा ३१.०७.२०१८ पर्यंत) ₹४११७.१७ कोटी.** वरील रकमेत २७ इमारती (बस स्थानके, प्रशासकीय इमारती, कर्मचारी वसाहत इत्यादी) चा समावेश नाही बीओटी डेव्हलपर्सनी जुलै २००३ ते मार्च २०१७ दरम्यान हस्तांतरित केलेल्या या इमारतीची अंदाजित क्कम ₹१६.४७ कोटी आहे. किंमतीची किंमत आहे. महामंडळाच्या बिल्ड ऑपरेशन आणि ट्रान्सफर (बीओटी) प्रकल्प या धोरणानुसार ३० वर्षाच्या कालावधीत बीओटी	या टिपणीच्या संदर्भात या मत्ता गणनेशिवायच्या नाहीत परंतु नाममात्र मुल्यांने त्यांची गणना करण्यात आलेली आहे. कारण संबंधित बांधकामाचा खर्च महामंडळाकडून करण्यात आलेला नाही. बांधा, वापरा आणि हस्तांतरीतकरा या कराराचा भाग म्हणुन विकासकाने बांधकाचा खर्च केला असून सदर परिसर महामंडळाला विनामुल्य

	विकसकाकडून प्रिमियम संकलित करणे. विकसकाने महानगरपालिकेच्या वैशिष्टयांनुसार प्रिमियमची रक्कम रोख स्वरुपात आणि (करारात नमूद केलेल्या इमारती व इतर पायाभूत सुविधांद्वारे) द्यायची होती. महामंडळाने या मालमत्तांचे (प्रिमीयमच्या बदल्यात दिलेली रक्कम) लेखांकन हिशेब पुस्तकात त्याच्या वाजवी/अंदाजित मूल्यानुसार केलेले नाही. परिणामी, मालमत्ताची नियमीत प्रत्यक्ष पडताळणी होऊ शकली नाही व ही मालमतांवरील नियमात त्रुटी आहे. या मालमत्तेचे तपशीलवार विभाजन विविध श्रेणींमध्ये (उदा. इमारती, फर्निचर, फिटिंग्ज,प्लांट मशिनरी आणि उपकरणे इ.) उपलब्ध नाही. मालमत्तेचे वर्गीकरण न केल्यामुळे या मालमत्तेवरील घसारा परिगणित करणे शक्य नाही. आर्थिक वर्ष २०१६-१७ मध्ये सदर बाब लक्षात आणुन देण्यात आलेली होती.परंतु त्यावर अद्यापर्यत सुधारले गेले नाही.	हस्तांतरीत करण्यात आलेला आहे. मत्ताची गणना लेख्यामध्ये केलेली असल्याने त्या नियंत्रणाबाहेर असण्याचा प्रश्न उध्दवत नाही. अन केवळ इमारत ही मत्ताच विनामूल्य असल्याने त्यांचे इतर मत्ता श्रेंणीमध्ये वर्गवारी करण्याचा प्रश्नच उध्दवत नाही. संबंधित मत्तांची गणना अगदी नाममात्र मुल्याने केलेली असल्याने त्यांच्या घसारा मुल्याची गणना केलेली नाही.
६.	यामध्ये ₹२६९.५९ कोटीच्या कच्चा इमारतींचा समावेश आहे (लेखाशिर्ष क्र.८,८अ आणि ८क) त्यात यावर्षी ₹.२८.६६ कोटीच्या कच्चा इमारचींची भर (लेखाशिर्ष क्र.८,८अ आणि ८क ₹२,४७,०३,४१५) पडली आहे. स्थिर मत्तेत अशी वाढ दर्शविणा-या प्रमाणकांची (वाऊचरांची) तपासणी केली असता लक्षात आले की, ही सर्व भर नियमीत दुरुस्त्या/विशेष दुरुस्त्या /फेरबदल/रंगकाम/वायरींग इत्यादी कामावरील खर्च होतो. अशा प्रकारची काम भांडवली खर्च स्वरुपाची नाहीत आणि त्यांचे ''कच्चा इमारती' असे वर्गीकरण करता येणार नाही. अशा खर्चाचा स्थिर मत्तेमध्ये समावेश केल्यामुळे स्थिर मत्तेचे रु.२८.६६ कोटीने जास्ती झाल्याचे दिसुन येत आहे व महामंडळाचा तोटा व संचित तोटा कमी झालेला आहे.	स्थापत्य अभियांत्रिकी खर्चाच्या वर्गीकरणाची मानके महामंडळाचे स्थापत्य अभियांत्रिकी विभाग निश्र्चित करतो. लेखा परिक्षकांची टिप्पणी स्थापत्य अभियांत्रिकी विभागाला अग्रेषित करण्यात आलेली आहे आणि विद्यमान मानकांचे पूर्नरिक्षण केल्यास त्यांची अंमलबजावणी उचित वेळेत करण्यात येईल.
७.	**चालु मालमता** **उच्चल आणि ठेव** महामंडळाच्या प्रचलित लेखा धोरणानुसार सहा कार्यकारी अभियंता कार्यालयाचे बॅकेचे व्यवहार (खर्च/जमा) संबंधीत विभागीय कार्यालयाकडुन सी.इ. सस्पेन्स लेखाशिर्षातुन लेखांकित केल्या जातात त्यानंतर कार्यकारी अभियंता कार्यालयाकडुन सी.इ. सस्पेन्स	लेखापरिक्षक यांनी घेतलेला आक्षेप बरोबर आहे. कार्यकारी अभियंता यांना सदर लेखाशिर्षाच्या शिल्लक रकमेचा ताळमेळ घेण्यास सुचना देण्यात आलेल्या आहे. व सदर काम प्रगतीपथावर आहे. सदर

	लेखाशिर्षातील रक्कम योग्य लेखाशिर्षास दर्शविली जाते. तथापि, ३१.०३.२०१८ रोजी सी.इ. सस्पेन्स लेखाशिर्षामध्ये शिल्लक रकमेपोटी ताळमेळ नसल्यामुळे ₹१.११ कोटी (कार्यकारी अभियंता, औरंगाबाद आणि पुणे लेखाशिर्ष क्र.७९० आणि ७९१कार्यालय) नावे दिसुन येत आहे आणि तसेच जमा ₹ ०.७६ कोटी (बाकी शिल्लक तीन कार्यकारी अभियंता कार्यालयाचे) दिसुन येत आहे. सदर लेखाशिर्षाचा ताळमेळ नसल्यामुळे सदर लेखाशिर्षावर नियंत्रणाचा अभाव दिसुन येत आहे. आर्थिक वर्ष २०१५-१६ व २०१६-१७ मध्ये सदर बाब लक्षात आणुन देण्यात आलेली होती.परंतु त्यावर अद्यापर्यत सुधारले गेले नाही.	लेखाशिर्षाचे ताळमेळ आर्थिक वर्ष २०१८-१९ मध्ये करण्यात येईल.
८.	या मध्ये सन २०१४-१५ पर्यंतच्या ₹ ०.५७ कोटींचा समावेश आहे. तीन वर्षापुर्वीपेक्षा जुन्या वसूलीच्या दाव्यांचा विचार करणे दुरापास्त आहे, येथे ₹०.५७ कोटी बुडीत कर्जामध्ये दर्शविण्याची तरतूद असायला हवी होती. अशी तरतूद न केल्याचा परिणाम म्हणजे किरकोळ ऋणको मध्ये ₹०.५७ कोटीची जास्ती झाल्याचे दिसुन येत आहे व महामंडळाचा तोटा कमी झालेला आहे.	सर्वसामान्यपणे स्वीकृत लेखा तत्वांच्या पुराणमतवादी तत्व हे लेखाकंनातील अशी संकल्पना आहे जी जेवढ्या लवकर शक्य आहे तेवढ्या लवकर निश्चित किंवा अनिश्चित स्वरुपानचे खर्च आणि दायित्वे ओळखून त्यांची नोंद करते, परंतु वसूली होण्याची खातरजमा असेल तर महसूल आणि मत्ता आहे असे निश्चित करते. महामंडळाला किरकोळ ऋणको अंतर्गत वैध कारणाने आणि दाव्यांच्या आधारे विविध शीर्षाअंतर्गत प्राप्त होऊ शकणा-यांना प्राप्त म्हणुन ओळखते. त्यामुळेच जो पर्यंत महामंडळाची संबंधित लेखांकन घटक निश्चित वास्तविक कारणाने या संकिर्ण ऋणकोंना बुडीत आणि संशयीक ऋण मानीत नाही तो पर्यंत संकिर्ण ऋणको अंतर्गत प्राप्त असल्याचा दावा केलेले वसूल होणार आहेत. न्यायालयात दाखल करण्यात आलेल्या प्रकरणांचा नियमीत पाठपुरावा करण्यात येत आहे आणि

		महामंडळ त्यावर उल्लेखनीय खर्च करीत आहे. यावर करण्यात येणारा खर्च, दावे वसूल करण्यातील विश्र्वास प्रदर्शित करतो. या ऋणाबाबत एकसारखेच धोरण ठेवणे शक्य नाही कारण प्रत्येक प्रकरणाचे वास्तव विभिन्न आहे. या उपर बुडीत आणि संशयीक रुणाची निश्र्चिती कालाधारीत असेल आणि आयसीएएल ने जारी केलेल्या कोणत्याही लेखाकंन मानकामध्ये निर्देशित केलेले नाही.
९.	**इतर ऋणको :- ₹ १४९५.७९ कोटी** यामध्ये सन १९९६-२०१५ दरम्यानच्या कालावधीतील **₹**१.९४ कोटीचा समावेश आहे. याची वसुली केव्हाच होणे आवश्यक होते, परंतु सातत्याने प्रयत्न करुनही ती झालेली नाही. ही जुनी येणी पाहता यांच्याकरिता लेखा पुस्तकांमध्ये संशयीत म्हणुन नोंद होऊन त्याची संशयीत व बुडीत कर्जामध्ये वार्षिक लेख्यात तरतूद करणे आवश्यक आहे. परंतु तरतूदीची नोंद होत नसल्याने किरकोळ ऋणको जास्ती झाल्याचे दिसुन येत आहे व महामंडळाचा तोटा कमी झालेला आहे.	सर्वसामान्यपणे स्वीकृत लेखा तत्वांच्या पुराणमतवादी तत्व हे लेखाकंनातील अशी संकल्पना आहे जी जेवढ्या लवकर शक्य आहे तेवढ्या लवकर निश्र्चित किंवा अनिश्र्चित स्वरुपानचे खर्च आणि दायित्वे ओळखून त्यांची नोंद करते, परंतु वसूली होण्याची खातरजमा असेल तर महसूल आणि मत्ता आहे असे निश्र्चित करते. महामंडळाला किरकोळ ऋणको अंतर्गत वैध कारणाने आणि दाव्यांच्या आधारे विविध शीर्षाअंतर्गत प्राप्त होऊ शकणा-यांना प्राप्त म्हणुन ओळखते. त्यामुळेच जो पर्यंत महामंडळाची संबंधित लेखांकन घटक निश्र्चित वास्तविक कारणाने या संकिर्ण ऋणकोंना बुडीत आणि संशयीक ऋण मानीत नाही तो पर्यंत संकिर्ण ऋणको अंतर्गत प्राप्त असल्याचा दावा केलेले वसूल होणार आहेत. न्यायालयात दाखल करण्यात आलेल्या प्रकरणांचा नियमीत पाठपुरावा

		करण्यात येत आहे आणि महामंडळ त्यावर उल्लेखनीय खर्च करीत आहे. यावर करण्यात येणारा खर्च, दावे वसूल करण्यातील विश्र्वास प्रदर्शित करतो. या ऋणाबाबत एकसारखेच धोरण ठेवणे शक्य नाही कारण प्रत्येक प्रकरणाचे वास्तव विभिन्न आहे. या उपर बुडीत आणि संशयीक रुणाची निश्र्चिती कालाधारीत असेल आणि आयसीएएल ने जारी केलेल्या कोणत्याही लेखाकंन मानकामध्ये निर्देशित केलेले नाही.
१०	तिकीट ट्रे गहाळाचे (₹०.१८.२५ लाख), खाजगी एजंटकडून नुकसान/ रक्कम महामंडळास न भरल्याचे (₹.८०.२४ लाख), चोरी/ दरोड्यातील रोकड हरवणे (₹.७५.२८ लाख) आणि वाहकाच्या रोकड रक्कमेमधील लागलेले तुटीचे (₹ ३५.२२ लाख) व स्वाईप मशिने लागलेली तुट (₹३७.२१ लाख) असे एकुण ₹२.४६ कोटीचा अंर्तभाव वरील रकमेत आहे. वरील सर्व गहाळ/चोरी/तूट इत्यादी रकमा नियमित येणे प्राप्त खाते म्हणुन वर्गीकरण केले जाऊ शकत नाहीत. प्रचलित लेखा मानांकनानुसार वरील सर्व नुकसानांच्या रकमांची तरतूद करणे आवश्यक आहे. महामंडळाच्या लेख्यात तरतूद न केल्यामुळे ₹२.४६ कोटीने इतर ऋणको जास्ती झाल्याचे दिसुन येत आहे व महामंडळाचा तोटा व संचित तोटा कमी झालेला आहे. आर्थिक वर्ष २०१६-१७ मध्ये सदर बाब लक्षात आणुन देण्यात आलेली होती.परंतु त्यावर अद्यापर्यत सुधारले गेले नाही.	लेखा शीर्ष ६१९ अंतर्गत असलेले वाहक तुटवडा न परतावा किंवा कमी परतावा यामुळे याबाबत तपास/चौकशी होणे आवश्यक आहे आणि त्यांच्या वसूली पूर्वी अथवा बुडीत असे घोषित करण्यापूर्वी त्याची दायित्व निश्चिती होणे आवश्यक आहे. महामंडळाच्या शिस्त आणि अपील प्रक्रियेच्यातंर्गत तिकीट ट्रे (लेखा शीर्ष ६१९ पी) गहाळ होण्यातून झालेल्या तोट्याबाबतही दायित्व निश्चित करण्याची आवश्यकता आहे. लेखा शीर्ष ६१९-आर अंतर्गतची मोठी रक्कम मुंबई विभागाच्या खाजगी आरक्षण अभिकर्त्यांनी कमी परताव्या संदर्भातील आहे. या

		प्रकरणांचा न्यायालयामध्ये अद्याप निकाल लागणे बाकी आहे. राज्य परिवरहनाच्या रोकड रक्कमेची चोरी/ दरोडा प्रकरणी संबंधित विभागांनी पोलीसांत तक्रार दाखल केलेली आहे, याबाबत एकतर तपासकार्य सुरु आहे किंवा न्यायालयातून निवाड्याची प्रतिक्षा होत आहे. लेखाशीर्ष ६१९-डब्ल्यू मधील त्रूटी तात्पुरत्या स्वरुपाच्या आहेत कारण टी+१ आधारे रक्कम प्राप्त होते. यामुळेच या लेखा शीर्षातील अखेरची शिल्लकीत पुढील आर्थिक वर्षात बॅंकेत रक्कम जमा केल्याचा व्यवहार प्रतिबिंबीत होत आहे. वरील तथ्यांचा विचार करता, महामंडळाच्या संबंधित लेखाकंन एककांनी 'बुडीत' आणि 'साशंक' असे वर्गीकरणकेल्यामुळे, केवळ त्या आधाराने हे तोटे दर्शविण्यात आलेले आहेत. प्रत्येक प्रकरणाच्या तथ्याच्या आधाराने संबंधीत एकक त्यांच्या वसूली होण्याच्या शक्यतेचे स्वरुप माहित करुन देतात आणि त्यानुसार बुडीत कर्जाच्या तरतुदीची कारवाई करण्यात येते.

११.	यामध्ये महामंडळ ज्याबाबत कोणत्याही प्रकारे अभिलेख नोंदी/हिशेब मेळ विवरणपत्र इत्यादी सादर करु शकत नाही अशी रक्कम म्हणजे मार्गस्थ रोकड होय. गहाळ रक्कम एक वर्षापासुन शोधु शकलेले नाही/सदर रकेमचा ताळमेळ घालता आलेला नाही अशा रक्कमा पुराणमतवादी लेखाकंन तत्वानुसार योग्य तरतूदीची आवश्यकता असते. वित्तीय विधानामध्ये अशा प्रकारे दर्शविलेल्या रोकड रकमेचा तपास करणे/निर्लेखित करणे आवश्यक असते. यामुळे ''चालु मत्ता'' (रोकड) विधानात ₹०.९६ कोटाने जास्त झाल्याचे दिसुन येत आहे व महामंडळाचा तोटा व संचित तोटा कमी झालेला आहे.रोकड देखरेखीवरील आंतरीक नियत्रण कमजोर राहिले आहे.	या टिप्पणीच्या संदर्भात, असे सागण्यात येत आहे कि लखाशिर्ष ६९९ आणि ९०६ या दोन्हीच्या बाबतीत हिशेबमेळ विविरणपत्र तयार करण्यात आलेले आहे आणि संबंधित विभाग/एककांना पडताळणी आणि स्पष्टीकरणाच्या उद्देशाने अग्रेषीत करण्यात येत आहे. काहीवेळा विभाग चुकून रोजकिर्दीत (जर्नलमध्ये) चुकीच्या किंवा त्रोटक नोंदी करतात. या चुका दुरुस्ती करण्याकरिता मध्यवर्ती कार्यालय पातळीवर लेखाशिर्ष ६९९ चे हिशेब मेळ विविरणपत्र तयार करण्यात आले आहे आणि या शिल्लकी स्पष्ट करण्याकरिता पाठपुरावा प्रक्रिया सुरु आहे. आपल्या सदर्भाकरिता लेखाशिर्ष ६९९ च्या हिशेब मेळ विविरणपत्र तयार करण्यात आले असून संबंधित विभागांना दुरुस्तीच्या उद्देशाने सूचित केले आहे.
१२	**बॅक आणि रोख शिल्लकः - ₹ १३.०८** तीन विभागीय कार्यालयांच्या लेखापरिक्षणामध्ये ''हाती असेलेली रोकड'' अंतर्गत दर्शविलेली रक्कम शिल्लक ही ₹०९.०२ लाखांनी जास्त दिसुन येत आहे. आगार कार्यालयानी प्रत्यक्ष शिल्लक प्रमाणि करण्या ऐवजी दररोज जमा होणारी रोकड प्रमाणित दररोज जमा होणारी रोकड शिल्लक प्रमाणित केली आहे. प्रत्यक्षात अनधिकृत खर्चाच्या नोंदीमुळे रोकड रकमेत तुट आहे. सर्व विभागीय कार्यालयांमध्ये ही पध्दत असल्याने त्यामध्ये दुरुस्तीची आवश्यकता आहे. नमूना तपासणी केल्याने दुरुस्तीची रक्कम परिगणित करता येत नाही. याचा परिणाम म्हणुन ''हाती असेलेली रोकड'' ₹०९.०२ लाखांनी वाढ व दायित्व ₹५.८२ लाख वाढ व ₹३.२० लाखाने तोटा कमी झाला आहे. खात्यांमध्ये नोंदविलेल्या रोख रकमेचा ताळमेळ रोकड पुस्तकातील शिल्लकीशी लागत नाही. आर्थिक वर्ष २०१६-१७ मध्ये सदर बाब लक्षात आणुन	आगाराला महसुल उत्पन्न खर्च करण्याची परवानगी नाही. प्रत्येक आगाराला अंदाजित ₹ ५०००/- अग्रधन दिले आहे. अशी अपेक्षा आहे की, त्या अग्रधनामधुन सर्व खर्च केले जाईल. तथापी, आगार पातळीवर महत्वाच्या कामासाठी निधी कमी पडल्यास वाहतुक उत्पन्न वापरले जाते. त्यानंतर आगाराने खर्च केलेल्या पावत्यांच्या आधारावर विभागिय कार्यालयाकडून वेळोवेळी प्रतिपुर्ति केली जाते. त्यानंतर ३१ मार्चला आगार स्तरावर रोख रक्कत परत म्हणुन जोडली जाते व लेखाशिर्ष ७७१ ला दर्शविली जाते. अशा भरपाईची तरतुद विभागिय कार्यालयाकडून केली जाते.

	देण्यात आलेली होती.परंतु त्यावर अद्यापर्यत सुधारले गेले नाही.	
१३	**नफा आणि तोटा पत्रक** **चालनिय खर्च** **दुरुस्ती आणि देखभाल** **मध्यवर्ती कार्यशाळांकडून वाहनांचे पुनःप्रायकरण व दुरुस्ती :- ₹ ८२९.२७ कोटी** ₹ ७२.२१ कोटी (₹ ७२,२०,८४,७४३) मध्ये वाहनाच्या नियमित दुरुस्ती व देखभाल दुरुस्ती कामाचा पुनप्रायकरण खर्चाचा समावेश नाही. कारण की पुनःप्रायकरण खर्चाचे भांडवलीकरण आणि घसा-यात ₹.३२.२३ कोटी वजा जाता निव्वळ भांडवल ₹३९.९८ कोटीच आहे, व तसेच चालु वर्षाचा तोटा आणि संचित तोटाही कमी दिसुन येत आहे. आर्थिक वर्ष २०१६-१७ मध्ये सदर बाब लक्षात आणुन देण्यात आलेली होती.परंतु त्यावर अद्यापर्यत सुधारले गेले नाही.	महामंडळाचे सुधारीत लेखे तयार करतांना जे धोरण स्विकारलेले आहे ते बरोबर आहे. लेखापरीक्षा आक्षेपामध्ये नमुद केल्याप्रमाणे महामंडळ ठराव २०१८:०१:१४ दि. १२:०१:२०१८ च्यावेळी सविस्तर चर्चा होऊन बस पुन:स्थितीकरण खर्चाच्या भांडवलीकरणाचे धोरण मंजूर करण्यात आलेले होते. संचालक महामंडळाने मंजुर केलेली बाब क्र. २८३ व २८४ ची संचालक मंडळ बाब व कार्यवृत्त सोबत आपल्या अवलोकनार्थ जोडण्यात येत आहे.
१४	**कल्याण कार्य व नियत सेवावधी** **उपदान :- ₹२६०.१२ कोटी.** महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाच्या उपदान विश्वस्त मंडळ विनियम १९६८ नियम क्र.१६ (i)(a) नुसार महामंडळाने प्रत्येक पात्र कर्मचा-यांच्या प्रर्त्यक वर्षासाठी १५ दिवसांच्या वेतनाची तरतूद उपदान निधीमध्ये करण्यासाठी वार्षिक योगदान देण्याची आवश्यकता होती. तथापि, महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ उपदान विश्वस्त निधीने ३१.०३.२०१८ रोजीचे उपदान दायित्व ₹२३१३.६३ कोटी इतके परिगणित केले. वेतनावरी १०% पेक्षा जास्त वाढ आणि उपदाननिधीच्या गुणतवणूकीवरील ८% परताव गृहीत धरता दि.३१.०३.२०१८ रोजी महामंडळाचे डिस्काऊंटेड मुल्याचे दायित्व सध्याच्या दायित्वापेक्षा खुप जास्त असल्याची शक्यता आहे. अशा प्रकारे उपदान निधीच्या मूल्यातील तूट भरुन काढण्यासाठी कमीत कमी ₹१०९५.५७ (₹२३१३.६३ कोटी - ₹१२१८.०६ कोटी) कोटीची तरतूद केली पाहिजे.डिस्काऊंटड /सध्याची किंमतीशी तुलना उपदान निधीशी केली सदर तुटीची महामंडळाच्या लेख्यामध्ये तरतूद केलेली नाही जे नियमाचे भंग करणारे होते.	उपदान निधी विनियम १९६८ नियम क्र.१९ प्रमाणे उपदानाचे दायित्व हे डीस्काउन्टेड लायबिलीटी तत्वावर घेतले जाते व ते बरोबर आहे.

	यामुळे ''चालनिय खर्च (उपदान)'', म.रा.मा.प. महामंडळाच्या उपदान निधीच्या विश्वास्ताना देणे आणि चालु वर्षाचा तोटा व संचित तोटा ₹१०९५.५७ कोटीने कमी दिसुन येत आहे. आर्थिक वर्ष २०१६-१७ मध्ये सदर बाब लक्षात आणुन देण्यात आलेली होती.परंतु त्यावर अद्यापर्यत सुधारले गेले नाही.	
१५	**पुर्व कालीन खर्च (अनुसुची - जे) रु.५५०.४१ कोटी** यामध्ये सन २०१६-१७ करिता कर्मचारी वेतन वाढीची तरतूद म्हणुन रु.५६३.२० कोटी रुपयांचा विनियोग करण्यात आलेला आहे. सुधारीत वेतन वाढीला जुलै २०१८ मध्ये अंतिम स्वरुप देण्यात आले व एप्रिल २०१६ पासुन पुढे सुधारीत वेतन लागू करण्यात आले. पुर्व कालीन बाबी ही संज्ञा केवळ जमा आणि खर्च संदर्भात वापरण्यात येते जी एक किंवा अधिक पुर्व कालावधीमधील वित्त विभान तयार करण्यातील त्रुटी अथवा काही वगळणूक झाल्यामुळे विद्यमान कालावधीमध्ये सामोर आले आहेत. या संज्ञेमध्ये परिस्थितीजन्य समायोजनाचा अंतर्भाव नाही. विद्यमान कालावधीमध्ये निश्चित करण्यात आलेल्या पुर्व कालावधीच्या संदर्भातील खर्चा करिता वापरता येणार नाही जसे की विद्यामान कालावधीत पुर्वव्रती प्रभावाने कामागारांना सुधारीत वेतनाच्या थकबाकीचे देयक. यामुळेच सन २०१६-१७ मध्ये देय असलेली वेतन थकबाकीची तरतूदीची गणना विद्यमान कालावधीतच होणे आवश्यक आहे.यामुळे कार्यवाहक व्यय विधानाची रु.५६३.२० कोटी रुपयांनी कमी झाला तसेच तोटाही कमी झाला.	आपल्या माहितीकरिता कारण वित्त वर्ष २०१६-१७ मधील हे वेतन पूर्व कालावधीतील आहे, ते विद्यमान वित्त वर्षामध्ये दर्शविणे चूक होईल आणि वित्तीय वर्ष २०१७-१८च्या महसूलामधून या खर्चाची/व्ययाची वजावट करणे देखील अयोग्य होईल. 'पुर्व कालावधी बाबी/वस्तू' या शीर्षाखालील या व्ययाचे वर्गीकरण बरोबर आहे कारण असे केल्याने ते त्या विशिष्ट कालावधीच्या नफा आणि तोटयामध्ये समायोजित केले जाईल, जे या वर्षाच्या नफा आणि तोटा विनियोजन लेखा या शीर्षाच्यातंर्गत अग्रेनीत करण्यात आलेले आहे.
१६	**क. सर्व साधारण** **लेख्यांकनाचे हे धोरण टिपणीमध्ये दर्शविने आवश्यक आहे.** मध्यवर्ती कार्यशाळेमध्ये दोन प्रकारची कामे केली जातात, १) दुरुस्ती आणि देखभाल २) नविन बस बांधणी यात अनुक्रमे महसूल खर्च आणि भांडवली खर्चाचा समावेश आहे. म्हणुन कार्यशाळेच्या खर्चाचा हिशेब ठेवण्यासाठी महामंडळामध्ये परिव्यय लेखाकनाची पध्दत अवलंबली आहे. परिवय लेखाकनांच्या धोरणाप्रमाणे अप्रत्यक्ष खर्च	सदर आक्षेपाबाबत आगामी कालावधीत तपासणी करण्यात येईल व जर काही कार्यवाही असेल तर आर्थिक वर्ष २०१८-१९ च्या लेख्यामध्ये घेण्यात येईल.

	हा मागिल काळातील प्रत्यक्ष खर्चाच्या आधारे व पूर्व परिगणित दराने नोंदीवीला जात आहे. प्रत्येक वर्षाच्या अखेरीस प्रत्यक्ष खर्चाचा आढाव घेऊन कि.मी. अथवा जास्त नोंदविलेल्या खर्चाची दुरुस्ती लेखांकनाव्दारे हिशेब पुस्तकात आणली जात आहे. लेख्यांकनाचे हे धोरण टिपणीमध्ये दर्शविने आवश्यक आहे. आर्थिक वर्ष २०१६-१७ मध्ये सदर बाब लक्षात आणुन देण्यात आलेली होती.परंतु त्यावर अद्यापर्यत सुधारले गेले नाही.	
१७	**कमकुवत अंतर्गत नियंत्रण** महामंडळाने विभागीय नियंत्रकांचे कार्यालय, मध्यवर्ती कार्यशाळा आणि कार्यकारी अभियंता कार्यालय इत्यादीचा समावेश असलेल्या ४१ शाखा कार्यालयामधून आलेल्या वित्तीय माहितीच्या आधारे वित्तीय विधान संकलित केले आहे. आमच्या असे निरिक्षणात आले आहे की " अंतर्गत लेखापरिक्षण विभाग" असा स्वतंत्र नियंत्रक विभाग असून तसेच विभागातर्फे नियमितपणे सर्व शाखा कार्यालयाची वार्षिक तपासणी होत असूनही शाखा कार्यालयातील लेखा माहितीचे लेखापरिक्षण करण्यात आलेले नाही. यामुळे अंतर्गत नियंत्रण कमकुवत होते आणि त्यामुळे चुकीच्या नोंदी, चुकीचे वर्गीकरण, मुद्रांकन त्रूटी इत्यादी कमतरता वार्षिक लेख्याचे संकलन करतांना मध्यवर्ती कार्यालयाला लक्षातही येणार नाहीत.	१)महामंडळाकडे १० लेखापरिक्षक संघासह अंतर्गत लेखापरिक्षण शाखा आहे. या संघांना प्रत्येक वित्तीय वर्षाकरिता वर्षातून काही निवडक महिने व्यवहाराचे तसेच त्यासह उप खातेवही,नियंत्रण लेखा इत्यादींचे लेखापरिक्षणाचे कार्य देण्यात आलेले आहे. २) चुकीच्या नोंदी,चुकीचे वर्गीकरण,मुद्राकंन त्रुटी इत्यादींना प्रतिबंध करण्याकरिता मध्यवर्ती कार्यालयातील लेखा विभागाच्या नोंदणी शाखेकडून खाली दिलेल्या विविध पध्दतीव्दारे देखरेख करण्यात येते: i)दरमहा डी फॉर्म/तेरीज चे प्रिटटाऊट तपासणीकरण्यासाठी घटकाकडे पाठविले जातात. ii) समरी डि फॉर्म प्रिटटाऊटची लेखाशिर्षनिहाय तपसणी करुन त्रुटींबाबत घटकांना कळविले जाते. iii) स्थानिक सर्वसाधारण खातेवहीसोबत पडताळणीकरीता सर्वसाधारण खातेवही लेख्याचे

		प्रिंटआऊट पाठविण्यात येतात. वरील पध्दती मोठ्या प्रमाणात लेखाकंन विसंगतींना प्रतिबंध करण्याच्या उद्देशाने कार्य करते. अंतर्गत लेखापरिक्षण सघ देखील व्यवहारांच्या लेखापरिक्षणांसह अशा निरीक्षणांना नोंदविण्याकरीता मुक्त असते परंतु हे पैलू त्यांच्या तपास सूचीमध्ये समाविष्ट करण्याची काही आवश्यकता नाही, विशेषत: वर उल्लेखलेल्या लेखा कारणाबाबत तर नाहीच.
१८	बांधा, विका आणि हस्तांतरीत करा (बिओटी) या योजनेअंतर्गत महामंडळ आपली रिक्त जागा विकसित करीत आहे, ज्यात विकासकांमार्फत तृतीय पक्षाला व्यापारी संकुलन तयार करण्यासाठी रिक्त जमीन बीओटी-डेव्हलपरकडे ३० वर्षासाठी भाड्याने हस्तांररित केली जाईल. वर्षाच्या लीज कालावधी करिता महामंडळ एकरकमी (स्थगित उत्पन्नाच्या रुपात वर्गीकृत) अधिमूल्य गोळा करते आणि अधिमुल्य एक तृतीअंश भाग संपुर्ण ३० वर्षाच्या भाडेपट्टीच्या कालावधीत वार्षिक उत्पन्न म्हणून नोंदविते. बीओटी-डेव्हलपरकडून व्यावसायिक संकुलाची बांधकाम पूर्ण झाल्यावरच वार्षिक उत्पन्न नोंदविणे योग्य होईल. विकासकाद्वारे प्रकल्प लांबणीवर पडल्यास किंवा अर्धवट सोडल्यास महामंडळाला त्यांचे वार्षिक उत्पन्न व्यावसायिक भाड्याचा कालावधी सुरु न झाल्याने नोंदविता येत नाही. महसूल नोंदविण्याची पध्दत वार्षिक लेख्याच्या टिपण्यांमध्ये दर्शविली गेली पाहीजे. वार्षिक लेख्याचा भाग असलेल्या टिपण्या ही त्यामुळे अपु-या असुन सदर टिपणीत महत्वाचा भाग नमूद करण्यात आलेला नाही. आर्थिक वर्ष २०१६-१७ मध्ये सदर बाब लक्षात आणुन देण्यात आलेली होती.परंतु त्यावर अद्यापर्यत सुधारले गेले नाही.	महामंडळाने बीओटी सोबत झालेल्या करारानुसार विलंब झाल्यास दंड आकारण्याची तरतुद केली आहे. सबब अशा प्रकरणांसाठी वेगळी तरतुद करण्याची आवश्यता नाही.
	सुक्ष्म, लघु व मध्यम उद्योग विकास अधिनियम २००६	महामंडळाने सुक्ष्म, लघु, आणि

१९	च्या कलम २२ प्रमाणे प्रत्यक्षक खरेदीदाराने त्याच्या वार्षिक लेखांमध्ये सुक्ष्म व लघु उद्योगांना वर्षा अखेरीस देय असलेल्या मुळ रक्कम व त्यावरील व्याज अश्या उद्योगांना प्रत्यक्ष दिलेले व्याज व अश्या उद्योजकास उशिरा करण्यात आलेली प्रदान याची माहिती दर्शविने आवश्यक आहे. तथापि महामंडळाने दि.३१.३.२०१८ रोजी अश्याप्रकारे थकीत असलेल्या रकमा वा त्यावरील व्याजाचे दायित्व लेख्यांमध्ये दर्शविले नसून त्यामुळे उपरोक्त अधिनियमाच्या कलम २७ प्रमाणे आवश्यकती कार्यवाही होऊ शकते. आर्थिक वर्ष २०१६-१७ मध्ये सदर बाब लक्षात आणुन देण्यात आलेली होती.परंतु त्यावर अद्यापर्यत सुधारले गेले नाही.	मध्यम उद्योग करण्या-या विक्रेत्यांबरोबर मध्यवर्ती कार्यालयाव्दारे दर करार केले असून आदेश आणि अदायगीची प्रक्रिया विकेंद्रित केलेली आहे. म्हणून आवश्यक असणारी माहिती सध्या उपलब्ध झाली नाही. ती जमा करुन वार्षिक लेखे सन २०१८-१९ मध्ये स्वतंत्र टिपणीव्दारे दर्शविण्यात येईल.
२०	यामध्ये घसारा बाबतच्या लेखाकंन धोरणाबाबत परिच्छेद क्रमांक ४(i) चा संदर्भ घेतला असता, येथे असे नमूद करण्यात आले आहे कि बसगाड्यांचे घसारामुल्य त्या वर्षभरात किती किलोमीटर चालल्या यासोबत संलग्न करण्यात आले आहे. मात्र हे कमीतकमी प्रति वर्षी ७५,००० किमी चालण्याधीन आहे. सदर उपरोक्त प्रकटनात खालील प्रमाणे आहेत. १. बसगाड्यांचा अपेक्षित जीवनकाल (बसच्या प्रकारानुसार) प्रकट करण्यात आलेला नाही, जेणे करुन उपभोक्ता घसारा दर समजुन घेऊ शकेल. २. सन २०१७-१८पासुन संचालक मंडाळाच्या १२ जानेवारी २०१८ रोजी झालेल्या २८३ व्या बैठकी दरम्यानचा निर्णय क्रमांक २०१८:०१:१४ अनुसार बसगाड्यांचे (प्रकारानुसार) अपेक्षित जीवनकाल वृद्धीगत करण्यात आलेला आहे. याचा परिणाम असा झाला की नफा आणि तोटा लेखाकंनातील वार्षिक घसारा दर कमी झाला आहे. हा लेखाकंन धोरणातील मोठा बदल असल्याने याबाबत प्रकटीकरण करायला हवे होते. ३. घसारा धोरणातील उपरोक्त बदल मार्ग परिवहन महामंडळ कायदा १९५० च्या कलम २९(१) अनुसार आवश्यक असल्याप्रमाणे अजुनही राज्या शासनाने मंजूर केलेले नाहीत. राज्य शासनाची मंजुरी प्राप्त झालेली नसताना देखील महामंडळाने सुधारीत घसारा धोरणाची अनधिकृतपणे अंमलबजावणी केली	सुधारी वार्षिक लेखे सन २०१८-१९ मध्ये वार्षिक लेख्याची भाग असलेल्या टिपणी मध्ये प्रकटीकरण करण्यात येईल.

	आहे. अशा प्रकारे वास्तविक तथ्ये उघड न केल्यामुळे लेखाकनाचा भाग असलेल्या टिपणीमध्ये इतक्या प्रमाणात कमतरता आहेत.	
२१.	मार्ग परिवहन महामंडळ कायद्याच्या कलम २३(३) अनुसार ''राज्य शासन निश्चित करेल त्यानुसार महामंडळाचे अधिकृत भांडवल समभाग विभागले जाईल आणि राज्य शासनाला केंद्र शासनाला तसेच इतर पक्षांना (यामध्ये ज्यांचे उपक्रम महामंडळाने अधिग्रहित केले आहेत अशा लोकांचा देखील समावेश आहे.) यापैकी किती समभाग संख्या देण्यात येईल हे राज्य शासन निश्चित करेल. रु.१३४१.२० कोटीचे साधारण भागभांडवल राज्य शासन आणि रु.५६.७७ कोटी केंद्र शासनाने दिलेले आहे. परंतु महामंडळाने अजुनही समभागांचे वितरण केल्याचे समभाग प्रमाणपत्र जारी केलेले नाही. हा मुद्दा २०१६-१७ मध्ये घेण्यात आला होता. परंतु त्याचा आदेशान्वये पाठपुरावा करण्यात आला नाही जेणे करुन महामंडळ राज्यशासनाकडे याबाबत पाठपुरावा करु शकेल. तथापि असे निरिक्षणात आले आहे की समभागांची दर्शनी किंमत निश्चित करण्याकरिता महामंडळाने राज्य शासनाकडे पाठपुरावा केलेला नाही.	असे विधान करण्यात आले आहे की, महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळा कायद्याच्या कलम २३ अन्वये महाराष्ट्र राज्य मार्ग महामंडळाला दि.३१.०३.२०१८ पर्यंत केंद्र शासनाने रु ५६.७७ कोटी रुपये आणि राज्य शासनाने रु १३४१.२० कोटी रुपये इतके अधिकृत भांडवल प्रदान केले आहेत. याउपर राज्य शासन महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाला १७.५% पैकी प्रवासी कराच्या १०% भांडवल राज्यशासन पुरवित आहे. मार्ग परिवहन महामंडळ कायद्याच्या कलम २३(३) अंतर्गतच्या आवश्यकतेन्वये राज्य शासनाने अद्याप महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाला दिलेल्या समन्याय भाग भांडवलाचे विभाजन समभागांच्या संख्येत केलेले नाही. त्यामुळेच मरामापम ने अद्याप राज्य शासन आणि केंद्रशासनाने त्यांना पुरविलेल्या भांडवलाबद्दल कोणतेही समभाग प्रमाणपत्र जारी केलेले नाही.
१६.	महालेखापाल कार्यालयाने निदर्शनास आणुन दिल्यानुसार व्यवस्थापनाने अलेखापरिक्षीत लेख्यांमध्ये खालील सुधारणा केल्या आहेत. **(₹- कोटीत)** तपशिल | नावे | जमा | नक्त परिणाम उत्पन्न | ०.०० | ४.२७ | ४.२७ खर्च | ३.३३ | ४.६५ | १.३२ मत्ता | ४.२६ | ०.०० | ४.२६ दायित्व | ४.६५ | ३.३४ | १.३१ लेखा टिप्पणीच्या नक्त परिणामामुळे (१) मत्तेमध्ये **₹**	तथ्यात्मक माहिती

	४.२६ कोटीची वाढ झालेली आहे. (२) दायित्वांमध्ये ₹१.३१ कोटीची वाढ झालेली आहे. (३) खर्चामध्ये ₹१.३२ कोटीची वाढ झालेली आहे.(४) उत्पन्नात ₹४.२७ कोटीने वाढ झालेली आहे.	
	V) आधीच्या परिच्छेदामध्ये देण्यात आलेल्या निरिक्षणात्मक मुद्यांच्या अधिन राहुन आम्ही असा अहवाल देत आहोत की ताळेबंद व नफा - तोटा पत्रक, कामकाजाच्या पुस्तकांशी जुळत आहे. VI) आमच्या माहीतीनुसार व आम्हास सादर केलेल्या खुलाश्यानुसार सदर आर्थिक तक्ते व लेख्यांचे धोरण व लेख्यासोबत जोडलेली टिप्पणी, उपरोक्त अहवालात नमुद केलेल्या महत्वाच्या मुद्यांच्या अधीन राहून व सोबत जोडलेल्या जोडपत्र ''एक'' नुसार सदर वार्षिक लेखे भारतामध्ये सर्वसाधारपणे स्वीकृत केलेल्या लेखा मानकांप्रमाणे महामंडळाची सत्य व वास्तविक स्थिती दर्शवितात.	तथ्यात्मक माहिती
	अ) ताळेबंदात महामंडळाची दि. ३१-०३-२०१८ ची सत्य व वास्तविक स्थिती दर्शविली आहे व ब) नफा- तोटा पत्रकात, त्या तारखेस संपलेल्या आर्थिक तोटयाची सत्य व वास्तविक स्थिती, दर्शविली आहे. जोडपत्र ''दोन'' मध्ये लेख्याचा आढावा घेतल्यानंतर एकत्रित तयार केलेली महामंडळाची गेल्या तीन वर्षाची वित्तीय स्थिती दर्शविली आहे. स्थळ : मुंबई भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांचेकरीता व यांचेवतीने. दिनांकः-१५.०१.२०२० सही/- (संदिप रॉय) महालेखाकार (लेखा परिक्षा)-III	तथ्यात्मक माहिती

महाराष्ट्र वाहतूक भवन, डॉ. आनंदराव नायर मार्ग, मुंबई सेंट्रल, मुंबई - ४०० ००८.